

ipso aptus est ut habeat potestatem in alia ex commissione. Potuit tamen Deus aliter ordinare; sed supponimus quod sic ordinaverit, ex quo Romana Ecclesia sic facit. Quod autem dicitur, quod non sacerdos potest baptizare; et sic confert sacramentum gratiæ, qui tamen non habet potestatem super corpus Christi verum; — dicitur quod hoc est ex ordinatione Christi, et non Papæ. Et similiter matrimonium contrahunt, in quo datur gratia, non sacerdotes; quod non est ex commissione Papæ, sed ex ordinatione Dei. Sed ex commissione Papæ fieri non potest quod ille conferat sacramentum gratiæ qui non est sacerdos, nec alias sine ordinatione Papæ illud conferre posset; tunc enim Papa haberet potestatem excellentiæ in sacramentis, si ad libitum posset ministrum instituere vel destituere. » — Hæc Petrus, et bene.

Ad nonum respondet (ibid.) quod « aliqua sunt Episcopi ut Episcopus est, quantum ad posse simpliciter et totaliter, quæ non possunt committi non Episcopo, sicut conferre majores ordines. Alia autem sunt Episcopi ut Episcopus est, non quantum ad posse simpliciter, sed quantum ad posse ex officio, sicut confirmare, et conferre minores ordines; et ista a solo Papa possunt committi non Episcopo, ut fiant auctoritate summi Episcopi. — Ad illud autem quod dicitur de Gregorio, non bene respondetur. Quia, Extra, *De consuetudine*, cap. 4, dicitur quod si simplex sacerdos sine commissione confirmat, non solum peccat, sed inaniter confert, et veritas sacramenti non subest; et multo magis de minoribus ordinibus. Ergo illud membrum quo dicit sacerdoti competere, sed superioribus reservatum, — non valet. — Aliud vero quod dicit Gregorium errasse, pejus est ». — Hæc Petrus.

Ad decimum respondet (ibid.) quod, « cum dicitur quod simplex sacerdos est minister minorum ordinum, — dicendum quod verum est, ex commissione juris, ut Abbates lectoratus, secundum quosdam antiquitus; vel ex commissione Papæ, ut Presbyteri Cardinales; aliter non. Unde dicitur, *De ordinatis ab illo qui renuntiavit episcopatu* (cap. 1), quod *tales ordines aliquando conferuntur a non Episcopis*, quando scilicet eis committitur, et non ex officio; et, *De ætate et qualitate et ordine præficiendorum*, cap. (2) *Cum contingat*; et (6), Dist. 69, can. *Quoniam videmus*. Sed, si diceremus subdiaconum et minores ordines ab Ecclesia institutos propria auctoritate, tunc Papa pro libito posset horum collationem committere etiam non sacerdoti, sicut consecrationes alias quæ non sunt sacramenta. » — Hæc Petrus, et bene. — Sic ergo patet ad argumenta Durandi.

Ad argumentum pro questione respondet sanctus

(2) *et ordine præficiendorum, cap. — ordinandorum Pr.*
(6) *et. — Om. Pr.*

Thomas, in præsentī distinctione, q. 3, art. 1, q^{da} 2, in solutione tertii, ubi sic dicit: « Quamvis Episcopus non habeat aliquem ordinem supra sacerdotem, secundum quod ordines distinguuntur per actus relatos ad corpus Domini verum; verumtamen habet aliquem ordinem supra sacerdotem, secundum quod ordines distinguuntur per actus supra corpus mysticum. Unde Dionysius, in *Ecclesiastica Hierarchia* (cap. 5), ponit Episcopatum ordinem. Unde et cum quadam consecratione (2) dignitas episcopalis (6) confertur. Et ideo, etiam in promotione membrorum corporis mystici, aliquid potest competere Episcopo, quod non competit simplici sacerdoti. » — Hæc ille.

Et hæc de questione sufficiant. De qua benedictus Deus. Amen.

DISTINCTIO VIII. ET IX.

QUÆSTIO I.

UTRUM FORMA SACRAMENTI EUCHARISTIÆ SIT CONVENIENS, SCILICET: HOC EST CORPUS MEUM, ET: HIC EST CALIX SANGUINIS MEI.

CIRCA octavam et nonam distinctiones 4. *Sententiarum*, queritur: Utrum forma sacramenti Eucharistiæ sit conveniens, scilicet: *Hoc est corpus meum*, et, *Hic est calix sanguinis mei*.

Et arguitur quod non. Quia forma sacramenti sufficit ad perfectionem sacramenti; unde sacramentum baptismi quandoque perficitur, solis verbis formæ prolatis, et omnibus aliis prætermisissis. Si ergo prædicta verba sint forma sacramenti hujus, videtur quod aliquando hoc sacramentum possit perfici, his solis verbis prolatis, et omnibus aliis prætermisissis, quæ in Missa dicuntur; quod tamen videtur esse falsum: quia, ubi alia verba prætermitterentur, prædicta verba acciperentur ex parte sacerdotis proferentis, in cuius corpus et sanguinem panis et vinum non convertuntur. Non ergo prædicta verba sunt forma hujus sacramenti conveniens.

In oppositum arguitur. Quia Ambrosius dicit in libris *De sacramentis* (lib. 4, cap. 4), quod *consecratio fit verbis et sermonibus Domini Jesu: nam*

(2) a verbo *ponit* usque ad *consecratione*, om. Pr.
(6) *episcopalis. — Om. Pr.*

*per reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo defer-
tur, oratione petitur pro populo, pro regibus,
pro cæteris; ubi autem sacramentum conficitur,
jam non suis sermonibus utitur sacerdos, sed
utitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi
conficit hoc sacramentum.*

In hac quæstione sunt tres articuli. In primo
ponuntur conclusiones. In secundo, objectiones. In
tertio, solutiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit.

Prima conclusio : Quod Eucharistia est sacra-
mentum.

Hanc ponit et probat sanctus Thomas, 3 p.,
q. 73, art. 1, ubi sic dicit : « Sacramenta Ecclesie
ordinantur ad subveniendum homini in vita spiri-
tuali. Vita autem spiritualis vite corporali confor-
matur, eo quod corporalia similitudinem spiritua-
lium gerunt. Manifestum est autem quod, sicut ad
vitam corporalem requiritur generatio, per quam
homo vitam accepit, et augmentum, quo homo pro-
ducitur ad perfectionem vite; ita requiritur alimen-
tum, per quod homo conservatur in vita. Et ideo,
sicut ad vitam spirituales oportuit esse baptismum,
qui est spiritualis generatio, et confirmationem,
quæ est spirituale augmentum; ita oportuit esse
sacramentum Eucharistiæ, quod est spirituale ali-
mentum. » — Hæc ille.

Item, octava distinctione hujus, q. 4, art. 1,
q. 1, sic dicit : « Eucharistia sacramentum quod-
dam est; alio tamen modo ab omnibus aliis sacra-
mentis. Sacramentum enim, secundum sui nominis
proprietatem, sanctitatem active importat. Unde
secundum hoc aliquid habet rationem sacramenti,
secundum quod habet rationem sanctitatis, vel san-
ctificationis, qua fit aliquid sanctum. Dicitur autem
aliquid sanctum dupliciter. Uno modo, simpliciter
et per se, sicut quod est subjectum sanctitatis, sicut
dicitur homo sanctus. Alio modo, secundario et
secundum quid, ex eo quod habet ordinem ad san-
ctitatem hanc : vel sicut habens virtutem sanctifi-
candi, sicut chrisma dicitur sanctum; vel quocum-
que alio modo ad aliquod sanctum deputetur, sicut
altare sanctum. Et ideo ea quibus aliquid fit san-
ctum primo modo, dicuntur sacramenta simplici-
ter; illa autem quibus aliquid fit sanctum secundo
modo, non dicuntur sacramenta, sed sacramentalia
magis. In aliis ergo sacramentis fit aliquid sanctum
primo modo, scilicet homo suscipiens sacramentum;

non autem elementum corporale sanctificans homi-
nem, quia est sanctum secundo modo. Et ideo hoc
quod pertinet ad sanctitatem materiæ in omnibus
sacramentis aliis, non est sacramentum, sed sacra-
mentale; sed hoc quod pertinet ad usum materiæ,
qua homo sanctificatur, est sacramentum. In hoc
autem sacramento, illud quod est sanctificans homi-
nem, est sanctum primo modo, quasi subjectum
sanctitatis, quod est ipse Christus. Et ideo ipsa san-
ctificatio materiæ est hoc sacramentum; sed sancti-
ficatio hominis est effectus sacramenti. Et ideo hoc
sacramentum in se consideratum, est dignius omni-
bus aliis sacramentis : quia habet absolutam sancti-
tatem, etiam præter suscipientem; omnia autem
alia non habent nisi in ordine ad aliud. Et ideo hoc
sacramentum est perfectio aliorum sacramentorum :
quia omne quod est per aliud, reducitur ad id quod
est per se; sicut patet de substantia et accidente. »
— Hæc ille.

Item, ibidem, arguit sic, secundo loco : « In omni
sacramento novæ legis, id quod figuratur, efficitur
per id quod figurat, vel per signum figurans. Sed
species panis et vini, quæ figurant et significant
corpus Christi verum et mysticum, non efficiunt
illud. Ergo Eucharistia non est sacramentum novæ
legis. » Ecce argumentum. Sequitur responsio :
« Dicendum, inquit, quod sicut ad species sensi-
biles aliorum sacramentorum se habet virtus quæ
interius inest, quæ sanctitatem acquirit, ex qua
sacramentum efficit, secundum Hugonem (lib. 1 de
Sacram., part. 9, c. 2); ita in hoc sacramento se habet
verum corpus Christi, quod per consecrationem sub
speciebus illis fit. Unde sicut in aliis sacramentis
materiale elementum non est causa virtutis quæ in
ipso est, neque alienius spiritualis effectus in homine,
nisi mediante virtute, secundum quod ex elemento
et virtute unum quasi efficitur; ita in hoc sacra-
mento species non sunt causa corporis Christi, nec
alienius effectus spiritualis in anima, nisi mediante
corpore Christi vero, secundum quod ex speciebus
et corpore Christi fit unum sacramentum. » — Hæc
ille.

Ex quibus potest formari talis ratio pro conclu-
sione : Omne signum sensibile sanctificativum homi-
nis, est sacramentum novæ legis. Sed Eucharistia
est hujusmodi. Igitur, etc.

Secunda conclusio est quod Eucharistia est
unum sacramentum, et non plura sacramenta.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 73, art. 2,
ubi sic dicit : « Sicut dicitur, 5. *Metaphysicæ* (l. c.
9, etc.), unum dicitur non solum quod est indivi-
sibile, vel quod est continuum, sed etiam quod est
perfectum; sicut (x) cum dicitur una domus, et

(x). *et.* — Ad. Pr.

unus homo. Est autem unum perfectione, ad cuius integritatem concurrunt omnia quae requiruntur ad finem ejusdem; sicut homo integratur ex omnibus membris necessarijs operationi animae, et domus ex partibus quae sunt necessariae ad inhabitandum. Et sic hoc sacramentum dicitur unum. Ordinatur enim ad spiritualem refectionem, quae corporali conformatur. Ad corporalem autem refectionem duo requiruntur: scilicet cibus, qui est alimentum siccum; et potus, qui est alimentum humidum. Et ideo etiam ad integritatem hujus sacramenti duo requiruntur, scilicet spiritualis cibus, et spiritualis potus, secundum illud Joan. 6 (v. 56): *Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus*. Ergo hoc sacramentum multa quidem materialiter est, sed unum est formaliter et perfective. » — Haec ille.

Item, prima questione hujus distinctionis, art. 1, q. 2, sic dicit: « Per se unum simpliciter, et quod est numero unum, dicitur tripliciter. Uno modo, sicut indivisibile est unum, ut punctus et unitas, quod neque est multa actu, neque potentia. Alio modo, quod est unum continuitate; quod tamen est multa potentia, sicut linea. Tertio modo, quod est unum perfectione, sicut dicitur calcamentum unum, quod habet omnes partes quae requiruntur ad calcamentum; et haec unitas dicitur in omnibus illis ad quorum integritatem aliqua exiguntur, sicut unus homo, una domus. Et quia ad esse sacramenti nulla concurrunt, sicut forma, et materia, et hujusmodi; ideo ab hac unitate dicitur sacramentum unum esse. Illa enim sunt de integritate alienius instrumenti, quae requiruntur ad operationem illam ad quam instrumentum est deputatum. Hoc autem sacramentum deputatum est, ex divina institutione, ad cibationem spiritualem, quae per cibationem corporalem significatur. Et quia cibatio corporalis duo requirit, scilicet aliquid per modum cibi, et aliquid per modum potus; ideo ad integritatem hujus sacramenti, ex divina institutione, est aliquid per modum cibi, scilicet corpus Christi, et aliquid per modum potus, scilicet sanguis (z). » — Haec ille.

Ex quibus potest formari talis ratio pro conclusione: Omne continens plagam requisita ad alienius totius integritatem, et habens omnia ordinata ad unam principalem operationem, est et dicitur unum perfectione. Sed Eucharistia est hujusmodi. Ergo.

Tertia conclusio est quod forma hujus sacramenti consistit in verbis praedictis a principio.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 78, art. 4, ubi sic dicit: « Hoc sacramentum differt ab aliis sacramentis in duobus. Primo, quantum ad hoc quod hoc sacramentum perficitur in consecratione materiae, alia vero sacramenta perficiuntur in usu mate-

riae consecratae. Secundo, quia in aliis sacramentis consecratio materiae consistit solum in quadam benedictione, ex qua materia consecrata accipit instrumentaliter quamdam spiritualem virtutem, quae per ministrum, qui est instrumentum animatum, potest ad instrumenta inanimata procedere; sed in hoc sacramento consecratio materiae consistit in quadam miraculosa conversione substantiae, quae a solo Deo perfici potest. Unde minister, in hoc sacramento perficiendo, non habet alium actum, nisi prolationem verborum. Et quia forma dicitur esse conveniens rei, ideo forma hujus sacramenti differt a formis aliorum sacramentorum in duobus. Primo, quia formae aliorum sacramentorum important usum materiae, puta baptismationem, vel confirmationem; sed forma hujus sacramenti importat solam consecrationem materiae, quae in transmutatione consistit, puta cum dicitur, *Hoc est corpus meum*, vel, *Hic est calice sanguinis mei*. Secundo, quia formae aliorum sacramentorum proferuntur ex parte ministri, sive per modum exercentis actum, sicut cum dicitur, *Ego baptizo te*, vel, *Ego confirmo te*, sive per modum imperantis, sicut in sacramento ordinis dicitur, *Accipite potestatem*, etc., sive per modum deprecantis, sicut cum in sacramento extremae unctionis dicitur, *Per istam unctionem et nostram intercessionem*, etc.; sed (z) forma hujus sacramenti profertur ex persona ipsius Christi loquentis, ut detur intelligi quod minister in perfectione hujus sacramenti nihil agit, nisi quod profert verba Christi. » — Haec ille.

Ex quibus potest formari talis ratio pro conclusione illa: Forma verborum competit sacramento, quae perfecte proportionatur consecrationi sacramenti, quantum ad omnia quae ad illam concurrunt. Sed sic est de praedictis verbis (z). Ergo praedicta verba competunt sacramento per modum formae.

Quarta conclusio est quod forma consecrationis panis, conveniens et completa, duntaxat et praecise consistit in his verbis, *Hoc est corpus meum*.

Hanc ponit, 3 p., q. 78, art. 2, ubi sic dicit: « Haec est conveniens forma consecrationis panis. Dictum est enim (art. praec.) quod haec consecratio consistit in conversione panis in corpus Christi. Oportet autem formam sacramenti significare id quod in sacramento efficitur. Unde et forma consecrationis panis debet significare istam conversionem panis in corpus Christi. In qua tria considerentur: scilicet illa conversio, et terminus a quo, et terminus ad quem. Conversio autem potest considerari dupliciter: uno modo, ut in fieri; alio modo, ut in

(z) quia. — Ad. Pr.

(z) verbis. — formis Pr.

(z) sanguis. — sanguinis Pr.

facto esse. Non debuit autem significari conversio in hac forma ut *in fieri*, sed ut *in facto esse*. Primo quidem, quia hæc conversio non est successiva, sed instantanea; in huiusmodi autem mutationibus fieri non est nisi *factum esse*. Secundo, quia ita se habent formas sacramentales ad significandum effectum sacramenti, sicut se habent formæ artificiales ad representandum effectum artis. Forma autem artificialis, est similitudo ultimi effectus, in quem fertur intentio artificis; sicut forma artis, in mente aëdificatoris, est forma aëdificati principaliter, sed aëdificationis per consequens. Unde et in hac forma debet exprimi conversio ut *in facto esse*, ad quod fertur intentio. Et quia conversio exprimitur in hac forma ut *in facto esse*, necesse est quod extrema conversionis significantur ut se habent *in facto esse* conversionis. (x) Tunc autem terminus *ad quem* habet propriam naturam suæ substantiæ; sed terminus *a quo* non manet secundum suam substantiam, sed solum secundum accidentia, quibus sensui subiacet, et ad sensum terminari potest. Unde convenienter terminus *a quo* conversionis exprimitur per pronomen demonstrativum relatum ad accidentia sensibilia, quæ manent; terminus autem *ad quem* exprimitur per nomen significans naturam ejus in quod fit conversio, quod quidem est totum corpus Christi, et non sola caro ejus. Unde hæc est forma convenientissima, *Hoc est corpus meum*. — Hæc ille.

Item, octava distinctione *Quarti*, q. 2, art. 1, in solutione primæ questioncule, sic dicit: « Per formam cujuslibet sacramenti oportet quod exprimat hoc in quo substantia sacramenti consistit; sicut, in forma baptismi, ablutio exterior exprimitur, qua baptismi perficitur sacramentum. Tota autem perfectio hujus sacramenti in ipsa materiæ consecratione consistit, quæ est per transsubstantiationem panis in corpus Christi. Et hanc transsubstantiationem exprimunt verba hæc: *Hoc est corpus meum*. Et ideo hæc verba sunt forma hujus sacramenti. » — Hæc ille.

Item, ibidem, in solutione secundæ questioncule, sic dicit: « In hoc sacramento, sicut et in aliis, duo sunt: scilicet consecratio materiæ, et usus materiæ consecratæ. Et hæc duo per verba Domini exprimuntur. In hoc enim quod dicitur, *Accipite et manducate*, hoc omnes, præcipitur usus sacramenti; in hoc quod dicitur, *Hoc est corpus meum*, traditur materiæ consecratio. Et quia consecratio materiæ est ad usum fidelium, ideo usus præmittitur in institutione (c) sacramenti, quamvis sequatur in executione; quia finis est prior in intentione et cognitione, et ultimus in executione vel operatione. Sed quia usus materiæ in hoc sacramento non est de essentia sacramenti, sicut in aliis; ideo illa verba

quæ ad usum pertinent, non sunt de forma, sed tantum illa quæ ad consecrationem materiæ pertinent, scilicet: *Hoc est corpus meum*. » — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio: Illa est completa et præcisa forma consecrationis panis in sacramento Eucharistiæ, quæ, ex institutione Christi, perfecte exprimit illud quod in sacramento et consecratione panis efficitur. Sed prædicta forma est huiusmodi. Ergo, etc.

Quinta conclusio: Quod prædicta locutio quam profert sacerdos in consecratione panis, scilicet: *Hoc est corpus meum*, vera est.

Hanc probat sanctus Thomas, 3 p., q. 78, art. 5, ubi sic dicit: « Circa hoc fuit multiplex opinio. Quidam enim dixerunt quod in hac locutione, *Hoc est corpus meum*, hæc dictio *hoc* importat demonstrationem ut conceptam, non ut exercitam, quia tota ista locutio sumitur materialiter, cum recitative proferatur; recitat enim sacerdos Christum dixisse: *Hoc est corpus meum*. Sed hoc stare non potest. Quia, secundum hoc, verba non applicarentur ad materiam corporalem presentem; et ita non perficeretur sacramentum. Dicit enim Augustinus, *super Joan.* (tract. 80): *Accedit verbum ad elementum, et fit sacramentum*. Et ex hoc totaliter non evitatur hujus difficultas questionis (x): quia eadem rationes manent circa primam prolationem, qua Christus protulit hæc verba; in qua manifestum est quod non materialiter; sed significative sumebantur. Et ideo dicendum est quod, etiam quando proferuntur a sacerdote, significative, et non tantum materialiter accipiuntur. Nec obstat quod sacerdos etiam ea recitative profert, quasi a Christo dicta: quia, propter infinitam virtutem Christi, sicut ex contactu carnis suæ mundissimæ vis regenerativa pervenit non solum ad illas aquas quæ Christum tetigerunt, sed ad omnes ubique terrarum per omnia futura sæcula, ita etiam ex prolatione ipsius Christi hæc verba virtutem consecrati-vam sunt consecuta, a quocumque sacerdote dicantur; ac si Christus ea præsentia et personaliter proferret. Et ideo alii dixerunt quod hæc dictio *hoc* in hac locutione facit demonstrationem non ad sensum, sed ad intellectum, ut sit sensus: *Hoc est corpus meum*, id est, *significatum per hoc, est corpus meum*. Sed nec hoc stare potest: quia, cum in sacramentis hoc efficiatur quod significatur, non fieret per hanc formam ut corpus Christi sit in hoc sacramento secundum veritatem, sed solum sicut in signo; quod est hæreticum. Et ideo alii dixerunt quod hæc dictio *hoc* facit demonstrationem ad sensum, sed intelligitur hæc demonstratio non pro illo

(x) Et. — Ad. Pr.

(c) institutione. — demonstratione Pr.

(x) questionis. — conclusionis Pr.

instanti locutionis quo profertur hæc dictio, sed pro ultimo instanti locutionis: sicut, cum (z) aliquis dicit, *Nunc taceo*, hoc adverbium *nunc* facit demonstrationem pro instanti immediate sequenti locutionem; est enim sensus: *Statim dictis his verbis, taceo*. Sed nec hoc stare potest. Quia, secundum hoc, hujus locutionis sensus est: *Corpus meum est corpus meum*; quod predicta locutio non facit, quia hoc fuit etiam ante prolationem verborum. Et ideo aliter dicendum est, quod hæc locutio habet virtutem factivam conversionis panis in corpus Christi. Et ideo comparatur ad alias locutiones, quæ solum habent vim significativam, et non factivam, sicut comparatur conceptio intellectus practici, quæ est factiva rei, conceptioni intellectus nostri speculativi, quæ est accepta a rebus; nam voces sunt signa intellectuum, secundum Philosophum (1. *Perihermenias*, cap. 1). Et ideo, sicut conceptio practici intellectus non presupponit rem conceptam, sed facit eam; ita veritas hujus locutionis non presupponit rem significatam, sed facit eam. Sic enim se habet verbum Dei ad res factas per verbum. Hæc autem conversio non fit successive, sed in instanti. Et ideo oportet quidem intelligere predictam locutionem secundum ultimum instans prolationis verborum: non tamen ita quod presupponatur ex parte subjecti id (5) quod est terminus conversionis, scilicet quod corpus Christi sit corpus Christi; neque etiam id quod fuit ante conversionem, scilicet panis; sed id quod communiter se habet quantum ad utrumque, scilicet contentum in generali sub istis speciebus. Non enim faciunt hæc verba quod corpus Christi sit corpus Christi, neque quod panis sit corpus Christi, sed quod contentum sub his speciebus, quod prius erat panis, sit corpus Christi. Et ideo signanter non dicit Dominus, *Hic panis est corpus meum*, quod esset secundum intellectum secundæ opinionis; neque, *Hoc corpus meum est corpus meum*, quod esset secundum intellectum tertiæ; sed in generali, *Hoc est corpus meum*, nullo nomine apposito a parte subjecti, sed solo pronomine, quod significat in communi substantiam, sine qualitate, id est, sine forma determinata. » — Hæc ille.

Similia dicit, secunda questione hujus distinctionis, art. 1, q^{1a} 4^a, in solutione primi.

Ex quibus potest formari talis ratio pro conclusione: Locutio vel oratio practice factiva alicujus effectus vel operationis, exprimens illud quod efficit sufficienter et præcise, eo modo quo efficit, vera est. Sed hujus forma consecrationis est hujusmodi. Igitur, etc.

Sexta conclusio est quod sola convenientis et completa forma consecrationis sanguinis Christi

est hæc: *Hic est calice sanguinis mei, novi et æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum*.

Hanc probat sanctus Thomas, 3 p., q. 78, art. 3, ubi sic dicit: « Circa hanc formam est duplex opinio. Quidam enim dixerunt quod de substantia formæ hujus est hoc solum quod dicitur, *Hic est calice sanguinis mei*, non autem ea quæ sequuntur. Sed hoc videtur inconveniens: quia ea quæ sequuntur, sunt determinationes prædicati, id est sanguinis Christi; unde pertinent ad integritatem locutionis. Et, propter hoc, sunt alii qui melius dicunt, quod omnia sequentia sunt de substantia formæ, usque ad hoc quod sequitur postea, scilicet *Hæc quotiescunque feceritis*; quæ pertinent ad usum sacramenti hujus; unde non sunt de substantia formæ. Et inde est quod sacerdos eodem ritu et modo, scilicet tenendo (x) calicem in manibus, omnia hæc verba profert. Lucæ etiam 22, interponuntur verba sequentia verbis præmissis (6), cum dicitur (v. 20): *Hic calice novum testamentum est in sanguine meo*. Dicendum est ergo quod omnia prædicta verba sunt de substantia formæ. Sed per prima verba, *Hic est calice sanguinis mei*, significatur ipsa conversio vini in sanguinem, eo modo quo dictum est in forma consecrationis panis. Per verba autem sequentia designatur virtus sanguinis effusi in passionem, quæ operatur in hoc sacramento. Quæ quidem ad tria ordinatur (7). Primo quidem, et principaliter, ad adipiscendam æternam hereditatem, secundum illud *Hebræor.* 10 (v. 19), *Habentes fiduciam in introitu sanctorum per sanguinem ejus*; et ad hoc designandum, dicitur, *Novi et æterni testamenti*. Secundo, ad justitiam gratiæ, quæ est per fidem, secundum illud *Romanor.* 3 (v. 25 et 26), *Quem proposuit Deus propitiatorium per fidem in sanguine ejus, ut sit ipse justus et justificans eum qui ex fide est Jesu Christi*; et, quantum ad hoc, subditur, *Mysterium fidei*. Tertiò, ad removendum impedimenta utriusque prædictorum, scilicet peccata, secundum illud *Hebræor.* 9 (v. 14), *Sanguis Christi emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis*, id est, peccatis; et, quantum ad hoc, subditur, *Qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. » — Hæc ille.

Similia dicit, octava distinctione hujus, q. 2, art. 2, in solutione primæ questioniunculæ.

Ex quibus potest formari talis ratio pro conclusione: In illis verbis præcise et adequate consistit forma convenientis et completa consecrationis san-

(x) tenendo. — tenendi Pr.

(6) præmissis. — primis Pr.

(7) ordinatur. — ordinantur Pr.

(x) cum. — Om. Pr.

(6) id. — ad Pr.

guinis, quæ continent omnia et singula pertinentia ad integritatem locutionis consecratiuæ, quam Christus consecrando protulit, et quæ congruunt modo et ritui sacerdotis consecrantis secundum usum apostolicum et romanum. Sed predicta verba sunt huiusmodi. Ergo.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

Argumenta Aureoli. — Quantum ad secundum articulum, arguendum est contra conclusiones. Et quidem, contra primam conclusionem arguit Aureolus (dist. 8, q. 1, art. 1), probando

Primo, quod in probatione conclusionis inconuenienter dictum sit quod corpus Christi cum speciebus concurret per modum unius virtutis. Et arguit sic: Quia illud quod est res sacramenti, non est sacramentum; saltem non est virtus sacramenti: quia, secundum te, virtus quæ cum elemento est sacramentum, non est res sacramenti; unde, in baptismo, character et gratia non sunt virtus sacramenti, eo quod sunt res ipsæ sacramenti. Sed corpus Christi est vere res significata per sacramentum Eucharistiæ: sic enim diffinitur cap. *Quum Marthæ*. *De celebratione Missarum*, etc., et *de consecr.*, Dist. II, can. *In Christo Pater* (α), quod res huius sacramenti est duplex, scilicet corpus Christi, et charitas in mente fidelium; similiter Magister idem dicit in presenti distinctione. Ergo intra sacramentum Eucharistiæ non ingreditur corpus Christi, sed tantummodo species et verba.

Secundo arguit contra aliud dictum, probando quod species non sint materia huius sacramenti. Quia illud non est materia huius sacramenti, in quo recipitur primus effectus sacramenti: non enim res sacramenti recipitur in materia sacramenti; sicut character baptismi non recipitur in aqua, sed in anima. Sed in speciebus panis recipitur prima res huius sacramenti, puta corpus Christi. Ergo, etc.

Confirmatur. Quia, secundum te, materia sacramenti est illud quod recipit virtutem infusam, quam ponis agere instrumentaliter, saltem ad primam rem huius sacramenti. Hic autem nulla est talis virtus: nam corpus Christi non est hoc modo virtus, nec pars virtutis, ut probatum est, cum sit res sacramenti.

Confirmatur. Quia diaconus non potest dici materia ordinis. Et ratio est: quia recipit primum effe-

ctum ordinis. Ergo, cum species hoc modo primum effectum sacramenti huius recipiant (sunt enim tegumentum sub quo virtus divina operatur salutem, secundum Ambrosium (*de Sacr.*, l. 4, c. 4); quare non sunt propriæ materia huius sacramenti.

Tertio arguit quod usus huius sacramenti est pars essentialis huius sacramenti. Quia illud quod facit aliquid circa sacramentum quod figurat, vere pertinet essentialiter ad illud sacramentum; de ratione enim sacramenti est quod efficit quod figurat. Sed sic est de comestione: quia, licet sacramentum habeat primum effectum, et rem sacramenti, puta corpus Christi, non tamen habet secundum effectum, qui est unitas et charitas fidelium; immo, absque sumptione sacramenti non habent species quod significant talem unionem fidelium, et Ecclesie cum Christo. Ergo, etc.

Confirmatur. Quia illud quod non tantum ex devotione, sed ex opere operato, significat et efficit id quod significat, est vere sacramentum: patet per diffinitionem sacramenti, quam ponit Magister (dist. 1). Sed acceptio et sumptio corporis Christi est huiusmodi. Non enim efficit quod significat, ex devotione sumentis, sed ex opere operato: pone enim duos habentes æqualem actum devotionis, et unus celebret missam, et alius audiat; in istis est inæqualitas fructus sacramenti, stante æqualitate devotionis. — Hæc ille.

§ 2. — CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

Argumentum Aureoli. — Contra secundam conclusionem arguit Aureolus (dist. 8, q. 1, art. 2), probando quod istud sacramentum non sit dicendum unum unitate integritatis præcise. Quia ubi est sola unitas integritatis, non est verum dicere quod accipiens unam partem, accipiat totum; sicut non potest dici quod habens manum, habeat totum corpus. Sed recipiens corpus Domini, recipit vere totum sacramentum. Unde recipiens baptismum et confirmationem et solum corpus Domini cum aliis sacramentis, vere dicitur quod recipit omnia sacramenta. Et ista ratio æque probat quod istud sacramentum non solum dicitur unum unitate refectionis. — Hæc ille, in forma.

§ 3. — CONTRA TERTIAM ET QUARTAM CONCLUSIONES

Argumenta Scoti. — Contra tertiam et quartam conclusiones arguit Scotus (dist. 8, q. 2), probando quod non solum illa verba, *Hoc est corpus meum*, sint præcisa forma consecrationis corporis Christi.

Primo. Quia verba sacramentalia ex vi verborum debent significare illud quod efficitur ex vi sacramenti. Sed, ex vi huius consecrationis, efficitur

quod ibi sit verum corpus Christi. Ergo verba sufficienter, ex vi propria, debent significare proprie ibi contineri corpus Christi. Sed hæc verba, *Hoc est corpus meum*, prolata sine precedentibus, hoc (x) non significant absolute: quia ly *meum* significatur referri ad personam loquentis; quia, licet minister possit intendere ut loquatur in persona Christi, non tamen propter hoc significatum illorum esset; quia ly *meum* non demonstraret corpus Christi, sed corpus loquentis. Sicut, si inciperem sic loqui, *Mea doctrina non est mea*, licet intenderem loqui in persona Christi, tamen ex vi verborum non habetur quod ista doctrina sit Christi, sed illius qui loquitur: sicut angelus, quando loquebatur in persona Dei (Exodi 3, v. 6), *Ego sum Deus Abraham*; et per consequens non esset propositio falsa, pro sensu pro quo fieret; tamen non erat proprie significatum huius propositionis, quod ly *ego* supponeret pro persona Dei.

Secundo arguit. Quia dicit Ambrosius (*de Sacramentis*, lib. 4, cap. 4 et 5), et habetur (z), *de consecr.*, Dist. II (can. 53): *Panis est in altari. Sermo Christi creaturam mutat. Consecratio, quibus verbis fiat, attendite: Accipite et edite ex hoc omnes, hoc est corpus meum*. Ubi videtur conjungere illa verba, scilicet *accipite*, tanquam verba consecrationis. Sed non est intelligendum tanquam sint essentialiter pertinentia ad necessitatem consecrationis, sed tanquam necessario premittenda. Et non solum illa, sed plura alia precedentia in canone, ex quibus possit ex vi sermonis haberi quod ista verba, *Hoc est corpus meum*, dicantur in persona Christi. Unde non sine causa Ecclesia ita connectit totum canonem Missæ, quod ab illo loco, *Communicantes*, usque ad illum locum, *Supplices te rogamus Omnipotens Deus*, non est aliqua oratio quæ non necessario connectatur cum præcedente: vel per copulam, vel per conjunctionem copulativam, sicut, *Hanc ergo oblationem*, et huiusmodi; vel per pronomen (γ) infinitum, ut, *Quam oblationem*, etc., et, *Qui pridie quam*, etc., et, post consecrationem, *Supra quæ propitio*, etc.; vel per relationem, ut ibi, *Simili modo*, etc. — Hæc Scotus, in forma.

§ 4. — CONTRA QUINTAM CONCLUSIONEM

I. Argumenta Scoti. — Contra quintam conclusionem arguit Scotus (dist. 8, q. 2), probando quod in hac oratione; *Hoc est corpus meum*, ly *hoc* demonstret aliquid determinatum, scilicet, vel in tempore presenti, vel in futuro; et non aliquid commune utrique.

(x) *hoc*. — *hic* Pr.

(z) *et habetur*. — Om. Pr.

(γ) *pronomen*. — *nomen* Pr.

Primo. Quia licet non oporteret quod hoc pronomen *hoc* demonstraret aliquid pro determinato tempore, cui conveniret, tamen, sicut tu arguis, significatio orationis constituitur ex significato partium, et partes significant quando proferuntur. Ideo, secundum te, etiam necesse est dicere quod ly *hoc*, quando proferitur, illud significat etiam quod tunc demonstrat. Tunc autem non videtur posse demonstrare aliquid quod non est nunc contentum sub illis speciebus. Quia sic posset dici, *Hic ignis est aqua*, vel, *Hoc corpus est aqua*, loquendo de igne statim convertendo in aquam, et faciendo talem demonstrationem ad sensum in obliquo, ad intellectum in recto, et *hoc* demonstrando (x) corpus quod nunc est, vel in proximo erit. Sed non videtur rationale dicere de aere statim corrumpendo, quod hoc corpus est ignis: hæc enim est simpliciter vera, *Hoc corpus est aer*; et de eodem non dicitur simul ignis et aer. Igitur.

Secundo. Quia, si tunc significant partes orationis quando proferuntur, et ex significatis earum hoc modo acceptis est significatum totius orationis secundum quod accipitur, oportet dicere quod ly *est*, quando proferitur, ponat significatum suum pro presenti quod significat. Subjectum autem pro alia parte disjunctionis non accipitur pro aliquo eodem tempore cum illo quod importatur per copulativam. Ergo significatio totius illius orationis non refertur ad aliquod idem tempus, vel instans.

Tertio. Quia disjunctiva non ponit alteram determinate; sed est fallacia consequentis. Ergo, si stat disjunctive, non determinate ponit respectu prædicati unam, scilicet hoc quod in proximo erit sub istis speciebus, sicut nec alteram, scilicet quod nunc est sub istis speciebus; et sic non efficitur per istam orationem, secundum te, nisi ut ipsa est vera. Ergo per istam non efficitur magis illud quod erit, quam illud quod est nunc sub istis.

II. Argumenta Aureoli. — Contra eandem arguit Aureolus (dist. 8, q. 2, art. 2), probando quod hoc pronomen *hoc* non demonstret aliquid partiale, immo aliquid totale: ita quod demonstrat non solum substantiam, sed quantitatem et accidentia cum totali ratione quantitatis.

Primo sic: Illud demonstratur per hoc pronomen *hoc*, quod respondet ad questionem factam per *quid est hoc*. Ista probatur: Quia de significato interrogativorum non habemus certitudinem, nisi per significatum responsivorum. Sed querendo *quid est hoc*, non respondetur aliquid partiale, sed totum: possum enim querere *quid est hoc*, vel *quale est hoc*, vel *quantum est hoc*; sed cum queritur *quid est hoc*, respondetur iam substantia quam quantitas et quam qualitas. Ergo, absolute

(x) *demonstrando*. — *distinguendo* Pr.

loquendo, ly *hoc* claudit omnia sub se, et econtra. — Confirmatur per Aristotelem et Commentatorem, 7. *Metaphysicæ* (l. c. 2), qui per hoc probant quod substantia est prior, quia per prius respondetur ad questionem factam per ly *hoc*.

Secundo arguitur contra conclusionem, in hoc quod ponit corpus Christi esse sub speciebus per modum contenti. Quia, ut dicit, hoc falsum est. Item, quia ly *hoc* non habet per se demonstrare aliquid contentum, sed aliquid per se determinatum ad situm. — Hæc Aureolus, in forma.

§ 5. — CONTRA SEXTAM CONCLUSIONEM

I. Argumenta Durandi. — Contra sextam conclusionem arguit Durandus (dist. 8, q. 2), probando quod in istis verbis, *Hic est calix sanguinis mei*, contineatur tota forma consecrationis: ita quod, eis dictis, et non aliis sequentibus, vere esset sanguis Christi sub speciebus vini. Et arguit sic.

Primo (x). Quia in illis verbis præcise continetur forma consecrationis sacramenti, quæ sunt significativa et expressiva totalis effectus contenti in sacramento. Sed hujusmodi sunt hæc verba, *Hoc est corpus meum*, respectu consecrationis panis, et, *Hic est calix sanguinis mei*, respectu consecrationis vini. Ergo in his verbis consistit præcise forma sacramenti. Major patet: quia hoc sacramentum consistit in consecratione materia. Et minor similiter: quia quidquid est in consecratione, totum sufficienter exprimitur per illa verba.

Confirmatur. Quia, secundum omnes doctores, sacramenta novæ legis efficiunt quod significant. Sed prædicta verba, *Hoc est corpus meum*, et, *Hic est calix sanguinis mei*, cum dicantur recitative, ut prolata per Christum, significant corpus et sanguinem Christi esse sub speciebus panis et vini. Ergo illa sola verba sufficiunt, quantum est de necessitate sacramenti.

Ad hæc duo, inquit, respondent quidam per interemptionem majoris utriusque rationis. Quia, si aliquis dicat, *Ego baptizo te*, et nihil plus, non est puer baptizatus, nisi addatur, *In nomine Patris*, etc.; et tamen totus effectus baptismi significatur in primis verbis, sine secundis. Et similiter, in proposito, quamvis per illa verba significetur quidquid continetur in sacramento Eucharistiæ, non tamen oportet quod alia non sint de necessitate sacramenti, vel formæ sacramenti. — Sed hæc responsio parum valet. Quia, cum effectus sacramenti sit a Deo, et non a sacramentis, nisi sicut a signo, vel sicut a causa *sine qua non*, ideo formæ verborum debent significare effectum sacramenti esse a Deo; quod fit per invocationem Trinitatis, vel divini nominis, in omnibus sacramentis. Quæ

consistunt in applicatione ad suscipientem, ut sunt omnia (x) sacramenta, præter Eucharistiam, in qua (y) significatur corpus et sanguis Christi esse sub speciebus sacramenti virtute divina, per hoc quod verba consecrationis recitantur ut prolata a Christo. Cum ergo dicatur communiter ab omnibus doctoribus, quod sacramenta efficiunt id quod significant, et formæ sacramentorum sunt illæ quæ significant effectum sacramenti, subintelligitur quando significant illum effectum esse a Deo, modo quo dictum est.

Secundo arguit sic: Forma consecrationis corporis consistit essentialiter in his verbis præcise, *Hoc est corpus meum*; nec de essentia hujus formæ est ly *enim* ibi interpositum, cum dicitur, *Hoc est enim corpus meum*; et hoc tenent omnes doctores. Ergo similiter forma consecrationis sanguinis consistit essentialiter in his verbis, *Hic est calix sanguinis mei*; nec de essentia formæ hujus (y) est aliquid ei appositum. Consequentia patet: quia non minoris efficacie sunt hæc verba, *Hic est calix sanguinis mei*, ad transsubstantiandum vinum in sanguinem Christi, quam sint hæc verba, *Hoc est corpus meum*, ad transsubstantiandum panem in corpus Christi; ergo, etc.

Tertio arguit. Quia Greci conficiunt vere sacramentum Eucharistiæ, sicut et Latini; nec unquam inventum est quod Ecclesia Romana senserit Grecos non vere conficere. Sed Greci in consecratione sanguinis non ponunt omnia verba quæ ponit Romana Ecclesia, maxime ab illo verbo, *Novi et æterni testamenti*, usque ad finem. Ergo illa verba non sunt de essentia formæ; quia omissio illorum evacuet consecrationem. Quare, etc. Minor patet. Quia forma consecrationis corporis, secundum Grecos, prout continetur in Missali B. Basilii, quam angelo dictante accepit, ut dicitur, et prout in canone prædictæ Missæ de verbo ad verbum habetur, sicut nos fecimus coram nobis legi et extrahi, est ista: *Accipite, comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur in remissionem peccatorum*. Verba autem consecrationis sanguinis, prout in eodem canone continetur, sunt ista: *Bibite ex eo omnes, hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Ex quibus apparet quod forma Grecorum, in consecratione corporis Christi, non habet *enim* sicut nos habemus; habet tamen *quod pro vobis tradetur in remissionem peccatorum*, quod nos non habemus. In consecratione vero sanguinis, forma Grecorum non habet *æterni*, nec *mysterium fidei*, nec *calicis*; quæ tamen omnia nos habemus. Unde non videtur, cum ipsi vere consecrent, sicut

(x) omnia. — divina Pr.

(y) qua. — quo Pr.

(z) hujus. — Om. Pr.

(x) Primo. — Om. Pr.

et nos, quod omnia quae nos habemus, et omnia quae ipsi habent, sint de essentia formae, alioquin nec ipsi nec nos vere consecramus.

Quid autem veritatis habeat utraque opinio? Advertendum est quod quidquid ponitur in forma verborum qua utitur Romana Ecclesia, sive antecederet, sive (x) consequenter, totum continet veritatem, quamvis non totum sit de intraneitate formae. Quod enim praemittitur quod Jesus *elevatis oculis in caelum, gratias agens*, benedixit, etc., quamvis non habeatur in textu Evangelico pro tempore quo Christus hoc sacramentum instituit, tamen ex aliis locis Evangelii potest hoc probari. Si enim in resurrectione Lazari, Jesus, *elevatis oculis sursum*, gratias egit Patri, probabilius est quod simile fecerit et dixerit quando panem et vinum in suum corpus et sanguinem transsubstantiavit. Haec tamen non sunt de substantia formae, sed quaedam antecedentia. Quod autem additur, *aeterni*, et, *mysterium fidei*, utique verum est. Quia novum testamentum quod Christi sanguine confirmatum est, aeterna promittit, sicut vetus testamentum promittebat temporalia. Dicitur etiam *mysterium fidei*, quia aliud exterius visibiliter cernitur, et aliud invisibiliter continetur. Et sic exponitur, Extra, *De celebratione Missarum*, etc., cap. *Quum Martha*. Ista tamen non sunt de essentia formae, sicut nec antecedentia; sed ponuntur ad excitationem devotionis, et ad exprimendum fructum dominicae passionis. Quis enim dicit quod illud verbum, *mysterium fidei*, sit de essentia formae consecrationis sanguinis, cum aequaliter conveniat consecrationi panis sicut consecrationi vini? utrobique enim aliud visibiliter cernitur, et aliud invisibiliter continetur. Item, si illud quod additur, *novi et aeterni testamenti*, usque in finem, esset de substantia formae consecrationis vini, fortiori ratione, de substantia formae consecrationis panis esset non solum *Hoc est corpus meum*, sed etiam *Quod pro vobis tradetur*. Hanc enim determinationem expressius ponunt Evangelistae quam aliam. Constat autem quod nullus dicit quod de substantia formae consecrationis sit illa determinatio, *Quod pro vobis tradetur*. Quare, ut videtur, de substantia formae consecrationis vini non est illa alia determinatio, *Novi et aeterni testamenti*, etc. Est tamen de necessitate praecepti Ecclesiae; et ideo totum sub eodem ritu profertur.

Quarto (ε) arguit. Quia verba pertinentia ad usum hujus sacramenti, magis pertinent ad integritatem formae, quam verba pertinentia ad ejus effectum; quia inter hoc sacramentum, quod consistit in consecratione materiae, et ejus effectum, usus est medius.

(x) *sive*. — sicut Pr.

(ε) Hoc argumentum et duo sequentia non inveniuntur in textu Durandi. Auctor ea refert prout citantur a Petro de Palude, dist. 8, q. 3.

Sed verba pertinentia ad usum, non sunt de integritate formae, ut illud, *Accipite et manducate*, vel illud, *Accipite et bibite*. Ergo multo minus verba pertinentia ad ejus effectum. Talia autem sunt illa quae adduntur, ut, *Novi testamenti*, usque in *remissionem peccatorum*. Ergo non sunt de essentia formae.

Quinto arguit contra probationem conclusionis, quod non valeat. Quia, cum dicitur quod de integritate orationis est totum illud, inclusive usque in *remissionem peccatorum*, cum sit determinatio praedicati; ergo est de integritate consecrationis, ac per hoc de essentia formae; — hoc siquidem non valet: quia etiam determinatio praedicati est hoc, *Quod pro vobis tradetur*; et tamen non est de essentia formae consecrationis panis.

Sexto ad idem. Quia, cum arguitur quod sub eodem ritu profertur a principio usque ad finem, dicendo, *Hic est calix sanguinis*, etc., usque in *remissionem peccatorum*; quod non fieret nisi totum pertineret ad formam consecrationis; — hoc siquidem non valet: quia non quaecumque profertur eodem ritu, sunt de essentia; sicut *Accipit*, et hujusmodi, quae non sunt de essentia.

II. Argumenta Aureoli. — Arguit ad idem Aureolus (dist. 8, q. 2, art. 4).

Primo. Quia, sicut hoc quod dicitur, *Novi et aeterni testamenti*, est determinatio formae qua sanguis conficitur; sic hoc, *Quod pro vobis tradetur*, est determinatio formae qua corpus conficitur. Quod potest expresse probari per illud Pauli, 1. *Corinthiorum*. 11 (v. 24 et 25), et per Evangelia. Sed Ecclesia a forma qua conficitur corpus, abstulit hoc quod dicitur (x), *Quod pro vobis tradetur*, ac per consequens (ε) non est de essentia formae. Ergo (γ) similiter est dicendum de hoc quod dicitur, *Novi et aeterni testamenti*, respectu formae qua conficitur sanguis. Ergo, etc.

Secundo. Quia Ecclesia tenet quod Graeci vere conficiunt; qui tamen utuntur precise forma quam tradit Paulus, *Hic calix novum testamentum* (δ) *est in meo sanguine*.

III. Argumenta aliquorum. — Arguitur etiam ab aliquibus, probando quod verba non sint de essentia hujus sacramenti, sic: Quia nihil transiens est de essentia alicujus permanentis. Sed sacramentum Eucharistiae est quid permanens (permanet enim quamdiu remanent species); verba autem consecrationis transeunt in ultimo instanti prolationis verborum. Ergo, etc.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

(x) *dicitur*. — dico Pr.

(ε) *consequens*. — hoc Pr.

(γ) *Ergo*. — Om. Pr.

(δ) *novum testamentum*. — *novi testamenti* Pr.

ARTICULUS III.

PONUNTUR SOLUTIONES

§ 1. — AD ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Aureoli. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus supradictis. Et quidem

Ad primum Aureoli contra primam conclusionem, dicitur primo, quod positio sancti Thomae non habet quod verum corpus Christi sit virtus sacramenti Eucharistiae formaliter et per essentiam, sed quod est subjectum talis virtutis partialiter. Et similiter, species sunt subjectum illius virtutis partialiter. Aggregatum autem ex utroque sunt completum, integrum, adequatum subjectum ejus. — Dicitur secundo, quod non est inconveniens, aliquid idem esse rem proximam sacramenti Eucharistiae, et tamen intrinsece pertinere ad sacramentum Eucharistiae. Est autem inconveniens, idem esse rem ultimam sacramenti, scilicet effectum sacramenti, et simul pertinere intrinsece ad essentiam sacramenti; sicut arguitur de effectu baptismi, qui est character et gratia; illa enim sunt subjective in suscipiente sacramentum, et non in sacramento. Secus autem est de corpore Christi, quod est sub speciebus sacramentalibus. De praedictis beatus Thomas, 3 p., q. 73, art. 1, in solutione tertii, sic dicit: « Sacramentum dicitur ex (x) eo quod continet aliquid sacrum. Potest autem aliquid esse sacrum dupliciter: scilicet absolute, et in ordine ad aliud. Haec autem differentia est inter Eucharistiam et alia sacramenta habentia materiam sensibilem, quod Eucharistia continet aliquid sacrum absolute, scilicet ipsum Christum; aqua vero baptismi continet aliquid sacrum in ordine ad aliud, scilicet virtutem ad sanctificandum. Et eadem ratio est de chrismate, et similibus. Et ideo sacramentum Eucharistiae perficitur in ipsa consecratione materiae; alia vero sacramenta perficiuntur in applicatione materiae ad hominem sanctificandum. Et ex hoc etiam sequitur alia differentia: nam, in sacramento Eucharistiae, id quod est res et sacramentum, est in ipsa materia; id autem quod est res tantum, est in ipso suscipiente, scilicet gratia quae confertur; in baptismo autem utrumque est in suscipiente, scilicet et character, qui est res et sacramentum, et gratia remissionis peccatorum, quae est res tantum. Et eadem ratio est de aliis sacramentis. » — Haec ille. — Item, prima quaestione hujus distinctionis, art. 1, q^a 4, quinto loco, arguit sic: « In omni sacramento, id quod est res et sacramentum, est aliquid effectivum in suscipiente, sicut character in baptismo. Sed corpus

Christi verum, quod ponitur hic res et sacramentum, non est aliquid in suscipiente effectivum. Ergo non est sacramentum ejusdem rationis cum aliis. » Ecce argumentum. Sequitur responsio: « Dicendum, inquit, quod ex hoc ipso quod alia sacramenta perficiuntur in acceptione vel collatione, contingit quod illud quod in eis est sacramentum et res, est aliquid acquisitum in suscipiente. In hoc autem sacramento est aliter. » — Haec ille. — Dicitur tertio, quod in Eucharistia sacramentum potest sumi tripliciter: primo modo, pro signo sensibili, quod est signum et sacramentum, et non res; secundo modo, pro illo quod est res et sacramentum; tertio modo, pro aggregato ex utrisque. Modo corpus Christi non est pars sacramenti Eucharistiae primo modo dicti; nec pertinet intrinsece ad illud, sed solum contingitur sub illo. Sumendo autem sacramentum Eucharistiae secundo modo, constat quod corpus Christi est essentialiter illud sacramentum primo et adequate. Sed, sumendo sacramentum tertio modo, conceditur quod corpus Christi verum pertinet ad sacramentum Eucharistiae intrinsece partialiter.

Ad secundum dicitur primo, quod ex verbis sancti Thomae non potest haberi quod species sint materia proprie loquendo hujus sacramenti Eucharistiae, sed potius panis et vinum. Quod patet. Nam, 3 p., q. 74, art. 1, determinat quod materia sacramenti Eucharistiae sunt panis et vinum, quadruplici ratione: scilicet ratione usus sacramenti, et ratione passionis Christi, et ratione effectus sacramenti considerati in ipso suscipiente, et ratione effectus sacramenti respectu totius Ecclesiae. Et similia dicit, undecima distinctione hujus *Quarti*, q. 2, art. 1, q^a 2. — Dicitur secundo, quod, accipiendo extenso nomine materiam sacramenti pro quolibet signo sensibili habente condiciones materiales, puta extensionem, situm, et hujusmodi, sic posset concedi quod species panis et vini sunt materia hujus sacramenti, eo modo quo dicit Hugo (*de Sacramentis*, lib. 1, part. 9, cap. 2), quod sacramentum est materiale elementum, exterius oculis suppositum, etc. De hoc sanctus Thomas, octava distinctione hujus, q. 1, art. 1, q^a 1, arguit sic, tertio loco: « Sacramentum est materiale elementum, exterius oculis suppositum, secundum Hugonem. Sed corpus Christi verum, quod hic dicitur sacramentum et res, non est oculis videntium suppositum. Ergo non est sacramentum. » — Haec ille. — Ecce argumentum. Sequitur responsio: « Dicendum, inquit, quod omne sacramentum est visibile. Non tamen oportet quod quicquid est in sacramento, sit visibile. Videtur enim species sensibilis aquae in baptismo; sed non videtur virtus spiritualis, quae secretius operatur salutem. Et similiter hic videntur species, sed non videtur verum corpus Christi. Vel dicendum quod est visibile, non in se, sed in speciebus quae

ipsum tegunt; sicut et substantia aliorum corporum videtur mediante colore. » — Hæc ille. — In quibus apparet quod non negat, immo concedit, quod species sunt materiale elementum visibile in hoc sacramento, et sic quodammodo materia. Item, prima distinctio hujus, q. 1, art. 1, q^a 5, arguit sic, primo loco: « Materia non predicatur de toto. Sed materiale elementum est materia sacramenti. Ergo male ponitur in diffinitione sacramenti ut genus. » Ecce argumentum. Sequitur responsio: « Dicendum, inquit, quod sicut formæ artificiales (x) sunt accidentales, tamen (6) in artificialibus tota substantia est materia, et propter hoc predicatur, ut dicatur, *Phiala est aurum*; ita etiam, cum forma sacramenti non det esse substantiale, sed accidentale, in genere cause et signi, non est inconveniens ut materia sacramenti de sacramento predicetur, et ponatur in ejus diffinitione sicut genus; hoc enim in aliis actibus contingit, ut dicitur, 7. *Metaphysicæ* (t. c. 17), ut cum dicitur, *Simum est nasus curvus*. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod signum sensibile potest dici materia sacramenti, non quidem materia *ex qua*, sed *in qua*, vel *circa quam*. Tunc, ad formam argumenti contra prædicta, dicitur quod major est falsa, loquendo de sacramento quod consistit in consecratione materie. Ibi enim oportet quod prima res sacramenti recipiatur in materia sacramenti, vel saltem in speciebus materialibus sacramenti, sicut est in proposito. Secus est de aliis sacramentis, quæ non consistunt in consecratione materie, sed in usu et applicatione materie ad suscipientem; sicut est in baptismo, de quo procedit argumentum. Unde similitudo de baptismo et Eucharistia nulla est.

Ad primam confirmationem, dicitur primo, quod virtus instrumentalis quam ponimus in sacramentis, non solum est subjective in materia sacramenti, immo in verbis, et quandoque in prima re sacramenti, et quandoque in ministro, sicut alias (7) diffuse dictum est. — Dicitur secundo, quod virtus instrumentalis agens ad primam rem hujus sacramenti, non est subjective in materia, qualitercumque sumatur materia; neque est in prima re sacramenti; sed est partim in forma verborum, et partim in ministro. — Dicitur tertio, quod virtus instrumentalis agens ad inductionem secunde rei hujus sacramenti, scilicet gratiæ, est partim in speciebus materialibus sacramenti, et partim in prima re sacramenti, scilicet corpore Christi, ut dictum est in solutione primi, ubi responsum est ad illud quod dicit se probasse, scilicet quod corpus Christi non sit subjectum talis virtutis, vel partiale agens ad ultimum effectum sacramenti.

(a) quia. — Ad. Pr.

(b) tamen. — et Pr.

(7) Cfr. Dist. 1, q. 1, art. 3, § 4, 1, ad 2^{am}; et Dist. 4, q. 4, art. 3, § 1, II, ad 2^{am}.

Ad secundam confirmationem, patet solutio per prædicta. Nam non est simile de sacramento ordinis et de Eucharistia. Nam sacramentum ordinis non consistit in sanctificatione alicujus materie exterioris, sed potius in sanctificatione personæ per materiam exteriorem, ut dicit sanctus Thomas, vigesima-quarta distinctio hujus, q. 1, art. 1, in solutione quintæ questioncule, ubi sic dicit: « Materia in sacramentis exterioribus adhibita significat virtutem in sacramentis agentem extrinsecus omnino advenire. Unde, cum effectus proprius hujus sacramenti, scilicet character, non percipitur ex aliqua operatione illius qui ad sacramentum accedit, sicut erat in penitentiâ, sed omnino extrinsecus adveniat, competit ei habere materiam; tamen diversimode ab aliis sacramentis quæ materiam habent: quia hoc quod in (x) sacramento confertur, in aliis sacramentis derivatur tantum a Deo, non a ministro qui sacramentum dat; sed illud quod in hoc sacramento traditur, scilicet spiritualis potestas, derivatur etiam ab eo qui sacramentum dat (6), sicut potestas imperfecta a perfecta. Et ideo efficacia aliorum sacramentorum principaliter consistit in materia, quæ virtutem divinam et significat et continet ex sanctificatione per ministrum adhibita. Sed efficacia hujus sacramenti principaliter residet penes eum qui sacramentum dispensat; materia autem adhibetur magis ad determinandum potestatem quæ traditur particulariter ab habente eam complete, quam ad potestatem causandum; quod patet ex hoc quod materia competit usui potestatis. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod falsa est illa propositio in qua fundat se arguens in prima confirmatione, scilicet quod virtus sacramentalis principaliter sit in materia sacramenti, si eam generaliter intelligat. Hujus enim oppositum patet in sacramento ordinis, et similiter Eucharistiæ, ut dictum fuit supra (in solut. primi, et ad prim. confir. secundi).

Ad tertium principale, negatur antecedens. Et ad probationem, negatur minor, scilicet quod usus hujus sacramenti per se et seorsum aliquid efficiat ultra illud quod efficit sacramentum, scilicet species cum corpore Christi, efficientia proprie dicta. Et ad ejus probationem, dicitur quod ultimus effectus sacramenti, scilicet gratia, et illa concomitantia, causatur ab ipso sacramento, et non ab ejus usu. Verumtamen usus potest dici causa sine qua non habetur ultima res sacramenti, vel conditio sacramenti sine qua non agit. Et hoc, quia est quedam perfectio secundaria ipsius, licet non pertineat ad essentiam ejus. Et de hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 78, art. 1, in solutione secundi, sic dicit: « In

(x) quia hoc quod in. — in hoc quod illud quod in hoc Pr.

(6) a verbis sed illud usque ad sacramentum dat, om. Pr.

his verbis, *Accipite et comedite*, intelligitur usus materiae consecratae, qui non est de necessitate hujus sacramenti. Et ideo hæc verba sunt de substantia formæ. Quia tamen ad quandam perfectionem sacramenti pertinet materiae consecratae usus, sicut operatio non est prima, sed secunda perfectio rei, non per omnia hæc verba, *Hoc est corpus meum*, exprimitur tota perfectio hujus sacramenti. Et hoc modo Eusebius (x) intellexit his verbis confici sacramentum, quantum ad primam et secundam perfectionem illius. » — Hæc ille. — Item, quæst. 2 hujus distinctionis, art. 1, q^a 2, in solutione primi, sic dicit : « Quamvis usus sacramenti non sit de essentia sacramenti, est tamen (z) ad completum esse illius, inquantum pertingit ad hoc ad quod est institutum. Et ideo quandoque dicuntur esse de forma non solum illa quæ pertinent ad consecrationem, sed etiam illa quæ pertinent ad usum. Et sic loquuntur Ambrosius (y) et Magister *Sentent.* in littera. » — Hæc ille.

Cum autem dicit arguens, quod species sacramentales sine usu sacramenti non significant ultimam rem sacramenti, — negandum est. Unde sanctus Thomas, 3 p., q. 74, art. 1, sic dicit : « Panis et vinum sunt materia conveniens hujus sacramenti. Et hoc rationabiliter. Primo quidem, quantum ad usum hujus sacramenti, qui est manducatio : sicut enim aqua assumitur in sacramento baptismi ad usum spiritualis ablutionis, quia corporalis ablutio communiter fit in aqua ; ita panis et vinum, quibus communiter homines reficiuntur, assumuntur in hoc sacramento ad usum spiritualis manducationis. Secundo, quantum ad passionem Christi, in qua sanguis a corpore est separatus ; et ideo in hoc sacramento, quod est memoriale dominicæ passionis, seorsum sumitur panis ut sacramentum corporis, et vinum ut sacramentum sanguinis. Tertio, quantum ad effectum consideratum in unoquoque sumente : quia, ut dicit Ambros. super Epistolam 1. ad Corinth. (cap. 11), in hoc sacramento caro Christi sub specie panis pro salute corporis, sanguis vero pro salute anime sub specie vini offertur, sicut dicitur, *Levit. 17 (v. 14)*, quod *anima carnis (z) in sanguine est*. Quarto, quantum ad effectum respectu totius Ecclesie, quæ constituitur ex diversis fidelibus, sicut panis conficitur ex diversis granis, et

vinum fluit ex diversis uvis, ut dicit Glossa, super illud 1. Corinthior. 10 (v. 17) : *Multi unum corpus sumus*. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod species panis et vini, inquantum hujusmodi, præter usum et significationem usus sacramenti, significant ultimam rem sacramenti ; licet usus sacramenti faciat ad completissimam significationem sacramenti, sicut et ad ejus potissimum esse et ultimam perfectionem. Et de significatione usus hujus sacramenti, scilicet manducationis et potationis, loquitur sanctus Thomas, prima quæstione nomen distinctionis, art. 1, in solutione primæ quæstionculæ, ostendens quomodo illa manducatio significat primo unionem manducantis ad Christum ; secundo, vulnerationem Christi in sua passione ; tertio, robor anime ; quarto, visionem beatificam, per quam per essentiam suam videnti conjungitur. Ideo illa unio exprimitur nomine manducationis.

Ad confirmationem patet, per prædicta, quod minor est falsa, ad intellectum arguentis. Quia sumptio sacramenti nihil per se seorsum efficit aliud ab effectu sacramenti ; sed est causa, vel conditio, sine qua sacramentum non habet suum ultimum effectum ; sane tamen intelligendo, modo quo exprimit sanctus Thomas, 3 p., q. 80, art. 1, in solutione tertii, ubi sic dicit : « Effectus sacramenti potest ab aliquo percipi, si sacramentum habeatur in voto, quamvis non habeatur in re. Et ideo, sicut aliqui baptizantur baptismo fluminis, propter desiderium baptismi, antequam baptizentur baptismo aque ; ita et aliqui manducant spiritualiter hoc sacramentum, antequam sacramentaliter sumant. Sed hoc contingit dupliciter. Uno modo, propter desiderium suscipiendi illud sacramentum ; et hoc modo dicuntur baptizari et manducare spiritualiter, et non sacramentaliter, illi qui desiderant sumere hæc sacramenta jam instituta. Alio modo, propter figuram, sicut dicit Apostolus, 1. Corinth. 10 (v. 2, 3 et 4), quod antiqui patres *baptizati sunt in nube et in mari*, et quod *spiritualem escam manducaverunt, et spiritualem potum biberunt*. Nec tamen frustra adhibetur sacramentalis manducatio ; quia plenius inducit effectum sacramenti ipsa sacramenti susceptio ; quam solum desiderium, sicut supra (3 p., q. 69, art. 4, ad 2^{am}) circa baptismum dictum est. » — Hæc ille.

§ 2. — AD ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

Ad argumentum Aureoli. — Ad primum Aureoli contra secundam conclusionem, negatur minor. Nec valet probatio. Dicitur enim quod sumens tantum sacramentum sub specie panis, non sumit complete hoc sacramentum ; quantum ad duo : primo, non quantum ad illud quod est sacramentum tantum et non res ; secundo, nec quantum ad

(x) Verba Eusebii Emisani, de quibus loquitur Divus Thomas, sunt sequentia : *Invisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis et sanguinis sui, verba suo, secreta potestate, convertit, ita dicens : « Accipite et comedite, hoc est corpus meum ; » et, sanctificatione repetita : « Accipite, et bibite, hic est sanguis meus. »* Habentur in Decreto, can. 35, Dist. II, de consecr. Recte non sunt Eusebii, sed potius Eucherio Lugdunensi attribuenta sunt.

(z) quantum. — Ad. Pr.

(y) Cfr. art. præced., § 3, arg. 2.

(b) anima carnis. — animalis anima Pr.

completum et integrum usum sacramenti, qui est cibatio et potatio. De hoc sanctus Thomas, octava distinctione hujus, q. 1, art. 1, q^{da} 2, in solutione quinti, sic dicit: « Quamvis Christus perfectus sit sub utraque specie, non tamen, quantum ad integrum usum sacramenti, est sub utraque, sed quantum ad diversos usus. » Item, secundo loco, arguit sic: « Sacramentum est in genere signi. Sed ea quae sunt in genere signi, sicut nomina, plurificantur ad plurificationem significantium, quamvis sit idem significatum; sicut *Marcus* et *Tullius* sunt duo nomina, quamvis sit eadem res significata. Cum ergo in Eucharistia sint duo significantia, sicut species panis et vini, videtur quod sint plura sacramenta. » Ecce argumentum. Sequitur responsio: « Dicendum, inquit, quod illa ratio procedit quando utrumque signum habet integram significationem. Sic autem non est hic: quia cibatio spiritualis non significatur perfecte neque per panis sumptionem tantum, neque per vini sumptionem, sed per utrumque simul, sicut in significatione nominum compositorum. » — Haec ille. — Ex quibus, et multis aliis dictis in solutione illius questionis, patet quod sumens precise speciem panis consecrati, non sumit integre totum sacramentum; licet sumat integre totum Christum, qui est res utriusque speciei. Et, si aliqua auctoritates sonent oppositum, exponende sunt ad sensum praedictum. De hoc etiam multa ad propositum dicit Beatus Thomas, undecima distinctione hujus, q. 2, art. 1, q^{da} 1, et in solutione secundi, ubi sic dicit: « Quamvis totus Christus sit sub specie panis secundum rei veritatem, non tamen est ibi ex vi sacramenti nisi corpus ejus, et secundum quod venit in usum fidelium. » — Haec ille. — Et multa alia ibidem dicit ad propositum facientia. Ex quibus patet responsio ad dicta Aureoli contra secundam conclusionem.

Veruntamen, ne faveatur novis haereticis Bohemistis, qui dicuntur Hussitis, sciendum quod Beatus Thomas, 3 p., q. 80, art. 12, sic dicit: « Circa usum hujus sacramenti, duo possunt considerari: unum, ex parte ipsius sacramenti; aliud, ex parte sumentium. Ex parte ipsius sacramenti, convenit quod utrumque sumatur, scilicet et corpus et sanguis; quia in utroque consistit perfectio sacramenti. Et ideo, quia ad sacerdotem pertinet hoc sacramentum consecrare et perficere, nullo modo debet corpus Christi sumere sine sanguine. Ex parte autem sumentium, requiritur summa reverentia et cautela, ne aliquid accadat quod vergat in injuriam tanti sacramenti et mysteriorum. Quod praecipue posset accidere in sanguinis sumptione; qui quidem, si incaute sumeretur, de facili posset effundi. Et quia, crescente multitudine populi christiani, in qua continentur senes, et juvenes, et parvuli, quorum quidam non sunt tante discretionis ut cautelam debitam circa usum hujus sacramenti adhiberent, ideo provide in

quibusdam ecclesiis observatur ut populo sanguis sumendus non detur, sed solum a sacerdote sumatur. » — Haec ille. — Item, ibidem, in solutione secundi, sic dicit: « Perfectio hujus sacramenti non est in usu fidelium, sed in consecratione materiae. Et ideo nihil derogat perfectioni hujus sacramenti, si populus sumat corpus sine sanguine, dummodo sacerdos consecrans sumat utrumque. » Item, in solutione tertii, sic dicit: « Representatio dominice passionis agitur in ipsa consecratione hujus sacramenti, in qua non debet corpus sine sanguine consecrari. Potest autem a populo corpus sine sanguine sumi; nec exinde aliquod detrimentum sequitur, quia sacerdos in persona omnium sanguinem offert, et sub utraque specie totus Christus continetur. » — Haec ille.

§ 3. — AD ARGUMENTA CONTRA TERTIAM ET QUARTAM CONCLUSIONES

Ad argumenta Scoti. — Ad primum Scoti contra tertiam et quartam conclusiones, respondet bene et sufficienter Durandus, secunda questione hujus distinctionis, ubi sic dicit: « Hic est unum dubium, si posset consecrari corpus Christi per ista verba precise, *Hoc est corpus meum*, non expressis verbis praecedentibus, scilicet: *Qui pridie quam pateretur*. Et dicunt quidam quod non: quia sacramentalia verba debent significare illud quod continetur in sacramento; sed ista verba, *Hec est corpus meum*, sine aliis verbis praecedentibus prolata, non significant corpus Christi realiter contineri sub speciebus panis, sed significant corpus sacerdotis proferentis (x) contineri sub eis; ergo, etc. — Confirmatur. Quia, si ego dicerem: *Paulus dicit, Hec est doctrina mea*, non, etc. » Sequitur responsio: « Istud, inquit Durandus, non valet. Quia sufficit quod verba consecrationis significant corpus Christi esse ibi ex institutione Christi ordinantis, et ex intentione ministri proferentis, quamvis praecedentia verba hunc sensum non innuant. Quod patet. Quia, si oporteret quod ex forma verborum insinueretur corpus Christi ibi esse, non solum non fieret consecratio per haec verba, *Hoc est corpus meum*, aliis non praemissis, sed etiam, per eandem rationem, eis praemissis. Quod patet. Quia praecedentia verba recitantur ut dicta a Christo, scilicet: *Accipiens panem, benedixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens: Hoc est corpus meum*. Constat autem quod per hanc seriem verborum non significatur quod corpus Christi sit sub speciebus panis quem sacerdos tenet, vel coram se habet, sed solum sub speciebus panis quem Christus accepit et benedixit. Ergo per haec verba non esset corpus sub speciebus panis praesentibus sacerdoti; quod est falsum, et

(x) proferentis. — proferentis Pr.

erroneum. Sufficit ergo quod verba consecrationis significant illud quod continetur in hoc sacramento, non ex serie verborum præcedentium, sed ex institutione Christi, et intentione ministri gerentis personam Christi. » — Hæc Durandus in forma, et bene, conformiter ad dicta sancti Thomæ, 3^a q. 78, art. 1, in solutione quarti, ubi sic dicit: « Si sacerdos sola prædicta verba proferret, et cum intentione conficiendi hoc sacramentum, perficeretur hoc sacramentum: quia intentio faceret ut hæc verba intelligerentur quasi ex persona Christi prolata, etiamsi verbis præcedentibus hoc non recitaretur. Graviter tamen peccaret sacerdos sic conficiens hoc sacramentum, utpote ritum Ecclesiæ non servans. » — Hæc ille. — Similia dicit, secunda questione hujus distinctionis, art. 1, q^{ta} 4, in solutione quarti. Ex quibus patet solutio ad primum Scoti, et ad ejus confirmationem.

Ad secundum patet solutio ex dictis ad tertium Aureoli contra primam conclusionem. Ambrosius enim et Eusebius dicunt illa verba, *Accipite*, etc., pertinere ad consecrationem ratione ibidem tacta: non quia sint de essentia formæ consecratiæ; sed quia faciunt ad pleniorum expressionem consecrationis sacramenti, dum explicant non solum primam, sed etiam secundam perfectionem sacramenti. Unde in missali Ambrosiano hæc oratio, *Hoc est enim corpus meum*, est scripta litteris aureis; et similiter totum hoc, *Hic est enim calix*, etc., usque in remissionem peccatorum (x) inclusive, ut recitat Petrus de Palude (dist. 8, q. 3). Ex quo patet quod solum hæc verba, *Hoc est enim corpus meum*, sunt de essentia formæ consecrationis panis, et non aliqua præcedentia; et similiter, quod ad essentiam formæ consecrationis sanguinis pertinent non solum hæc verba, *Hic est sanguis meus*; immo omnia sequentia usque ly *remissionem peccatorum* inclusive. Nec obstat si dicatur etiam quod ly *enim* est ibi scriptum litteris aureis, et tamen non est de essentia: quia hoc ideo est, quia est in medio partium essentialium formæ; et ne viderentur duæ formæ, ideo factum est.

§ 4. — AD ARGUMENTA CONTRA QUINTAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Scoti. — Ad primum Scoti contra quintam conclusionem, dicitur primo, quod arguens false imponit sancto Thomæ quod totalis significatio orationis constituatur ex partialibus significationibus partium quasi totum. Hoc enim expresse negat sanctus Thomas; licet concedat quod significatio totius orationis resultat ex significatis partium. Unde, secunda questione hujus distinctionis, art. 3, in solutione septimi, sic dicit:

(x) et. — Ad. Pr.

« Significatio orationis, quamvis, relata ad partes quibus sit significatio, videatur composita, tamen, relata ad rem significatam, simplex est, inquantum significat unum quid, scilicet compositionem hujus cum hoc; sicut etiam Philosophus dicit in 5. *Metaphysicæ* (t. c. 19), quod substantia senarii non est his tria, sed semel sex, quam ibi qualitatem nominat. Unde, sicut ad hanc qualitatem senarii se habent partes ejus ut dispositiones materiales, et non ut qualitates partium, sicut partes unius totius qualitatis; ita significationes partium sunt dispositiones ad significationem totius orationis, quæ consurgit ex significatione ultimæ partis in ordine ad omnes præcedentes, etc. » — Hæc ille. — Item, art. 1, in solutione primi argumenti quartæ questionis, sic dicit: « Ea quæ sunt in voce, proportionantur his quæ sunt in anima. Conceptio autem animæ duobus modis est. Uno modo, ut representatio rei tantum, sicut est in omnibus cognitionibus vel conceptibus acceptis a rebus; et tunc veritas conceptionis præsupponit entitatem rei sicut propriam mensuram, ut dicitur, 10. *Metaphysicæ* (l. c. 5); et per modum hujus conceptionis se habent locutiones, quæ causa significationis tantum proferruntur. Alio modo conceptio animæ non est representativa rei tantum, sed magis præsignativa, sicut exemplar factivum, sicut patet in scientia practica, quæ est causa rei; et veritas hujus conceptionis non præsupponit entitatem rei, sed præcedit illam naturaliter, quasi causa ejus, etsi sint simul tempore. Et per hunc modum se habent verba præmissa, scilicet *Hoc est corpus meum*; quia sunt significatiua et factiva ejus quod significatur. Unde veritas et significatio hujus locutionis præcedit naturaliter entitatem rei quam significat, et non præsupponit illam, quamvis simul sit causa propria cum suo effectu proprio. Sed quia significatio et veritas locutionis, quæ est simul tempore cum transsubstantiatione, consurgit ex significationibus partium successive prolatarum, ideo oportet quod dictio ultimo prolata compleat significationem locutionis, sicut differentia specifica; et simul cum significatione sit entitas rei; et, per consequens, significationes primarum partium præcedant transsubstantiationem, quæ quidem non successive fit, sed in instanti ultimo, per significationem locutionis jam perfectam. Sic ergo hoc pronomen, *hoc* neque demonstrat terminum ad quem transsubstantiationis determinate, quia jam significatio locutionis præsupponeret entitatem rei, et non esset causa ejus; neque iterum demonstrat terminum a quo determinate, quia ejus significatio impediret veritatem significationis totius locutionis, cum terminus a quo non remaneat in ultimo instanti locutionis. Relinquitur ergo quod demonstret hoc quod est commune utrique termino indeterminate. Sicut autem, in formalibus mutationibus commune utrique termino est subjectum vel materia, distin-

guuntur autem termini per formas substantiales vel accidentales; ita in transsubstantiatione commune est accidentia sensibilia, quæ remanent, diversitas autem est substantiarum. Unde sensus est: *Hoc, id est, contentum sub his speciebus, est corpus meum.* Et hæc est causa quare cum pronomine non ponitur aliquod nomen, ne demonstratio ad aliquam speciem substantiæ determinetur. Sicut enim in locutione quæ significat tantum alterationem, per se subjectum est subjectum alterationis commune, ut cum dicitur, *Hoc fit album*; ita oportet quod in locutione quæ facit transsubstantiationem, subjectum sit hoc quod est commune in transsubstantiatione. » — Hæc ille.

Ex quibus apparet quod, secundum mentem sancti Thomæ, significatio hujus categoricæ, *Hoc est corpus meum*, et aliarum similium, est quædam forma simplex, non composita ex significationibus partium, sed se habens ad illas sicut formale ad sua materialia. Secundo, quod totalis significatio consurgit ex significationibus partialibus, sicut forma ex sua dispositione materiali. Tertio, quod in hac oratione, *Hoc est corpus meum*, *ly hoc* non demonstrat determinate terminum a quo, nec determinate terminum ad quem transsubstantiationis, sed aliquid commune utrique, per modum individui vagi, puta *hic homo*, secundum modum loquendi Durandi et Petri de Palude et multorum aliorum. Quarto, quod *ly hoc* non demonstrat aliquid sub disjunctione, puta terminum a quo vel terminum ad quem, ita quod dicta locutio æquipolleat (α) tali disjunctivæ, *Hoc est, id est, A est corpus meum, vel hoc, id est, B est corpus meum.* Nec æquipollet alicui propositioni de disjuncto subjecto, puta tali, *Hoc, id est, A vel B est corpus meum.* Sed *ly hoc* habet ibi suppositionem non simplicem, nec determinatam, sed suppositionem confusam tantum, etsi non ex virtute sermonis, tamen ex institutione Christi accommodantis hanc locutionem practicam et factivam ex suo beneplacito ad talem suppositionem et significationem, et subjectum ejus ad prædictam demonstrationem unius confusi communis ad terminum a quo et ad terminum ad quem, sine actuali expressione vel demonstratione alicujus illorum per modum copulativæ vel disjunctivæ, aut per modum propositionis de disjuncto aut copulato subjecto; sed uterque terminus ibidem demonstratur in quodam communi confuse et potentialiter, sicut singulare in suo universali, vel communi, vel superiori.

Ex quibus patet quod argumentum Scoti non vadit ad mentem sancti Thomæ. Tum quia falsum supponit, in hoc quod dicit significationem orationis constitui ex significationibus partium. Tum quia, concesso quod *ly hoc*, quando profertur, demonstret

illud quod significat, et e contra, non ideo sequitur quod demonstret actu et determinate et in particulari significato aliquid quod tempore illius prolotionis est contentum sub illis speciebus, nec aliquid pro tunc non contentum sub illis; sufficit enim quod demonstret aliquid commune utrique, utrumque continens in potentia et confuse, et neutrum actu et determinate vel distincte, sicut animal continet suas species, et homo sua individua. Tum quia similitudo quam adducit de ista locutione, *Hoc corpus est aqua*, et ista, *Hoc est corpus meum*, nihil valet: quia prima locutio est speculativa, secunda autem est practica; prima non est accommodata tali demonstrationi, secunda vero sic. Tum (x) quia supponit quod *ly hoc* demonstret tempus certum, vel sub certo tempore: hoc enim falsum est, quia pronomen non habet significare nec supponere cum tempore.

Et de hoc Petrus de Palude (dist. 8, q. 3), in proposito, sic dicit: « Quidam dicunt quod hoc pronomen *hoc* facit demonstrationem ad sensum et intellectum simul, sic intelligendo, quod demonstrat aliquid quod est objectum intellectus, et aliquid quod est objectum sensus, primum in recto, secundum in obliquo, ut sit sensus: *Hoc, id est, aliquid sub hac specie sensibili*, non restringendo existentiam sub hac specie sensibili ad aliquam temporis differentiam determinatam. Significatio enim nominis, sive substantivi, sive adjectivi, non restringitur ad aliquam differentiam temporis; unde, secundum Donatum, tempus non est de accidentibus nominis. Et quia suppositio nominis fundatur super ejus significationem, ita quod nihil supponit nisi in quo salvatur significatum ejus, ideo per hunc terminum substantialem, vel substantivum, potest supponi substantia quæ est; vel quæ fuit, vel quæ erit. Cum ergo, secundum Donatum, ideo dicatur pronomen quia ponitur pro nomine, demonstratum per hoc pronomen *hoc* potest intelligi aliquid præsens, vel de propinquo futurum sub hac specie; secundum enim Donatum, pronomini non accidit tempus. Nec potest dici quod restringatur per verbum præsentis ad supponendum pro aliquo quod est præsens sub illa specie, cum verbum futuri temporis restringere non possit terminum ad supponendum tantum pro re futura. Cujus ratio est: quia, quamvis res significata per verbum sit immediate unita rei significatæ per suppositum, tamen significat per modum distantis; idem autem significatum per modum distantis, non restringit id quod est significatum per modum distantis (6); cum enim dicitur, *Iste homo est albus*, iste terminus homo

(x) Tum. — Om. Pr.

(6) idem autem significatum per modum distantis, non restringit id quod est significatum per modum distantis. — id autem quod est significatum per modum indistantis Pr.

(α) æquipolleat. — æquipollet Pr.

non restringitur ad supponendum pro albis tantum, sicut cum dicitur, *Homo albus*. Cum ergo sacerdos in persona Christi proferat hanc propositionem, *Hoc est corpus meum*, sensus est quod *aliquid sub hac specie præsens, vel de propinquo futurum, est corpus meum*. Et hoc est simpliciter verum. Quia, quamvis hæc disjunctiva, ratione hujus partis, *aliquid præsens sub hac specie*, non sit vera, nisi secundum usum loquendi, quo aliquid statim convertendum in rem illam dicitur res illa esse, ut aqua statim convertenda in aerem dicitur aer; et humor statim convertendus in carnem dicitur caro; tamen, ratione alterius partis disjunctivæ, ex vi locutionis, vera est; orationi enim assistit virtus operans in fine propositionis rem significatam per eam. Disjunctiva autem est vera, si altera pars est vera; et indefinita vel particularis similiter est vera, cuicumque supposito per subjectum conveniat prædicatum. — Sed hæc dicta de demonstratione quantum ad intellectum individui vagi videntur bene salvare quod non sit falsitas, si addatur quod non simpliciter fiat demonstratio quoad sensum et intellectum. Nam, si solum ad intellectum, non esset necesse quod sacerdos haberet ante se materiam; cum demonstratio ad intellectum abstrahat ab hic et nunc. Sed ex quo sensus est, *Contentum sub his speciebus est corpus meum*, vel, *Illud quod continetur sub his speciebus est corpus meum*, vel, *Id quod continebitur sub his speciebus est corpus meum*, etc., est duplex demonstratio: una ad sensum, quæ refertur ad species, et hæc est individui significati; alia autem ad intellectum, quæ est individui vagi. Et potest esse vera, sed pro diversis: quia, si dicat, *Id quod est contentum sub his speciebus est corpus*, verum est, quia corpus panis; si dicat, *corpus meum*, verum est, quia quando dicit *meum* tunc est ibi corpus Christi. Et potest poni tale exemplum. Ponatur quod Deus ex aere faciat ignem, remanente quantitate et qualitate symbola, sicut aliqui dicunt fieri naturaliter. Et ponatur quod alteratio qua fit hoc, incipiat, me incipiente dicere, *Illud quod continetur sub hac quantitate et qualitate est ignis*, et compleatur, me complente hanc orationem, tunc oratio erit vera. — Sed contra hoc videtur: quia, quando dico hoc, *Illud quod continetur, vel est contentum*, etc., utrumque verbum est præsentis temporis; unde sensus est, *Illud quod continetur nunc, vel est contentum nunc, est illud*; et hoc est falsum; quia aliud continetur in principio orationis, et aliud in fine, nec unum est aliud. Et dicendum quod sermoni non res, sed rei subjectus est sermo, et intentioni dicentis; et quia non intendit de contento pro nunc, sed de contento pro fine locutionis, ideo, etc. — Sed nec illud valet: quia tunc esset sensus, *Hoc*, id est, *quod continendum est*, et non *id quod est contentum*, etc.; et sic prius esset factum quam significatum; et sic

verba non efficerent, sed supponerent. Unde videtur quod, sicut demonstratio ad intellectum est de individuo vago, sic etiam consignificatur tempus vagum, ita quod intendat prius significari quam verificari, et entitas rei sit media inter significationem et veritatem significantis, quasi diceret, *Hoc est corpus meum*; id est, *Volo quod hic sit corpus meum, dum hic dicitur, et quia dicitur, et vere dicatur*. — Sed, secundum hoc, videtur quod non de virtute sermonis, sed de bonitate intellectus verificetur. Sed dicendum quod aliud est loqui de rebus factis, in quibus locutio accipitur pro tempore quo incipit proferri vel ante, aliud de fiendis, in quibus, etiam ex proprietate loquendi, significatio refertur ad futurum; et aliud de sermone speculativo, qui sequitur rem, et de factivo, qui præcedit; et talis est sermo iste. Unde non est intentio quod pro illo nunc sit vera, sed pro ultimo. Sic ergo sensus est, *Hoc est corpus meum*, id est, *Contentum sub his speciebus est corpus meum*. Et tunc pronomen supponit et demonstrat contentum, abstrahendo ab omni differentia temporis; unde potest verificari pro instanti ultimo locutionis; sicut econtra dici posset, *Hic est panis*, id est, *Contentum sub his speciebus*, etc.; et tunc verificaretur pro primo instanti; nomen enim et pronomen, ut dictum est, abstrahunt a tempore, cum non consignificent tempus. Nec obstat quod verbum substantivum *est* consignificat tempus præsens: quia prior est ejus significatio qua copulat prædicatum subjecto, quam consignificatio temporis quæ designat tempus illius copulæ; unde, cum copulatio non compleatur ante ultimæ dictionis prolationem, per consequens non designatur illud tempus. Unde sensus est: *Contentum sub his speciebus est corpus meum, tunc primo cum hoc dictum est*. » — Hæc Petrus, in forma. — In quibus multa dicit ad propositum, potissime de consignificatione temporis in copula verbali, scilicet *ly est*, et de ampliatione, vel restrictione, et omnimoda suppositione et connotatione, consignificatione et demonstratione hujus pronominis *hoc* in prædicta oratione, *Hoc est corpus meum*.

Apparet autem mihi quod, quantumcumque *ly hoc* restringeretur ad demonstrandum aliquid præsens, et ad tempus significatum per *ly est*, sicut habet communis logica, ex hoc tamen nullo modo posset inferri quod supponeret pro aliquo præsentis significato, puta pane, vel corpore Christi; sed sufficit quod supponat pro aliquo præsentis vago, communi, confuso, eo modo quo talia possunt dici præsentia, præterita vel futura. Item, nec oportet quod illa præsentia intelligantur respectu mensuræ in qua profertur *ly hoc*, sed respectu mensuræ in qua completa est significatio totius orationis: nam pro illo instanti *ly est* intelligitur copulare prædicatum subjecto, et non prius, in talibus orationibus factivis, quarum completa significatio naturaliter præ-

cedit entitatem rei et veritatem orationis; secus est de orationibus speculativis, quarum veritas praesupponit entitatem rei, nec aliquo modo eam causat aut efficit.

Ad secundum patet responsio per idem. Quia fundatur in multis falsis. Primum est, quod significatio totius orationis constituatur ex significatis partium. Secundum est, quod partes illius orationis supponant pro aliquo significato determinato praesenti pro mensura prolationis vocum. Tertium est, quod *ly est* designet praesentiam mensurae praecedentis completam prolationem orationis. Quartum est, quod subjectum orationis praedictae supponat disjunctive pro altero duorum signanter et determinate et in actu, scilicet pro termino *a quo*, vel *ad quem*; et quod dicta locutio aequipolleat hypotheticae disjunctivae, vel categoricae de disjuncto subjecto continente actu et determinate duo aliqua signata. Et multa alia supponit, per nos neganda.

Ad tertium patet responsio per praedicta; quia fundatur in falso.

Et hoc sufficit ad argumenta Scoti.

II. Ad argumenta Aureoli. — Ad primum Aureoli, dicitur quod *ly hoc* demonstrat contentum sub speciebus sacramenti. Sub illis autem non continetur proprie quodcumque accidens, virtute sacramenti; sed sola substantia, tanquam signabile per ea, vel succedens signabili, virtute conversionis. Si autem alia continentur sub praedictis speciebus, scilicet quantitas, qualitas (α), hoc non est virtute sacramenti, nec conversionis, sed per concomitantiam ad substantiam, ut alias forte dicitur. Nec *ly hoc* demonstrat primo et per se in hac locutione nisi substantiam, et non quodcumque accidens, nec compositum ex substantia et accidente. Et si forte concedi posset quod aliquando in aliqua demonstratione ad sensum demonstrat substantiam sub accidentibus, non tamen utrumque ex aequo, nec aequae primo, aut per se, sed substantiam directe et ut *quod*, accidentia vero indirecte et ut *cujus*, vel substantiam ut illud quod directe demonstratur, accidentia vero ut quibus substantia est demonstrabilis et signabilis, si loquamur de demonstratione ad sensum. Et ad probationem (ϵ), minor est neganda: nam ad questionem per *quid est hoc* non necesse est responderi per aliquod ens per accidens completens in se substantiam et accidens; sed sufficit respondere per meram substantiam; potissime ubi est demonstratio ad intellectum et non ad sensum, vel simul ad intellectum et ad sensum, ad intellectum in recto, et ad sensum in obliquo, sicut est in hac locutione, *Hoc est corpus meum*, ut superius (ad primum Scoti) est expressum.

Ad confirmationem, dicitur quod magis est ad oppositum quam ad propositum. Quia substantia de qua ibi loquitur Philosophus; et Commentator, accipitur prout de ea tractat metaphysicus, et ut est communis ad substantiam sensibilem et ad separatam, et prior utraque. Et constat quod talis substantia non includit accidentia signantia substantiam, nec facientia ad ejus situalem demonstrationem. Cum ergo, secundum Aristotelem, talis substantia respondeatur ad quaestionem *quid est hoc*, constat quod *ly hoc* non oportet quod demonstret substantiam cum accidentibus, cum possit demonstrare substantias separatas ab omni tali accidente signativo (α) substantiae.

De praedictis sanctus Thomas, 1 p., q. 13, art. 1, in solutione tertii, sic dicit: « Pronomina demonstrativa dicuntur de Deo secundum quod faciunt demonstrationem ad id quod intelligitur, non autem ad id quod sentitur. Secundum enim quod a nobis intelligitur, secundum hoc sub demonstratione cadit. » — Haec ille. — Similia dicit, 1. Sentent., dist. 22, q. 1, art. 1, in solutione tertii. Item, ad propositum, 3 p., q. 78, art. 5, arguit sic, secundo loco: « Hoc pronomen *hoc* facit demonstrationem ad sensum. Sed species sensibiles, quae sunt in hoc sacramento, neque sunt ipsum corpus Christi, neque sunt accidentia corporis Christi. Ergo haec locutio non potest esse vera, *Hoc est corpus meum*. » Ecce argumentum. Sequitur responsio: « Dicendum, inquit, quod hoc pronomen *hoc* non demonstrat accidentia ipsa, sed substantiam sub accidentibus contentam, quae primo fuit panis, et postea est corpus Christi, quod, licet non informetur his accidentibus, tamen sub eis continetur. » — Haec ille.

Ad secundum dicitur quod corpus Christi continetur in hoc sacramento, et dicitur contentum esse in sacramento, non sicut locatum continetur a loco, sed modo quodam speciali. Unde sanctus Thomas, 3 p., q. 75, art. 1, in solutione tertii, sic dicit: « Corpus Christi non est eo modo in sacramento, sicut corpus in loco, quod suis dimensionibus loco commensuratur; sed quodam speciali modo, qui est proprius huic sacramento. Unde dicimus quod corpus Christi est in diversis altaribus, non sicut in diversis locis, sed sicut in sacramento. Per quod non intelligimus quod Christus sit ibi solum sicut in signo, licet sacramentum sit in genere signi; sed intelligimus corpus Christi inesse secundum modum proprium huic sacramento. » — Haec ille. — Item, decima distinctione *Quarti*, q. 1, art. 1, in solutione quinti: « Corpus Christi non est hic ut in loco, per se loquendo; sed ut in sacramento, non solum significanto, sed continente ipsum ex vi conversionis factae, etc. » Conceditur tamen quod, cum

(α) *quantitas, qualitas*. — *quantitate, qualitate* Pr.

(ϵ) *quod*. — Ad. Pr.

(α) *signativo*. — *significativo* Pr.

corpus Christi sit in hoc sacramento modo spirituali, et quasi consimiliter illi modo quo spiritualia sunt in loco, non est inconveniens concedere quod corpus Christi contineat aliquo modo species sacramentales. De hoc sanctus Thomas, nona distinctione *Quarti*, q. 1, art. 1, q^{da} 1, in solutione secundi, sic dicit: « De ratione manducationis est quod aliquid per os introrsum sumatur. Sed esse in aliter est in corporalibus, et aliter in spiritualibus: quia, in corporalibus, quod est in continetur sicut locatum in loco; in spiritualibus autem, quod est in continet sicut anima corpus. Et ideo convenienter eibus corporis trahitur ad corpus, ut contentum ad id quod continet; eibus autem mentis trahit ad se mentem, ut continens contentum. » — Hæc ille. — Et sicut ipse dicit Christum continere sumentem, vel mentem ejus; ita potest concedi quod Christus continet hoc sacramentum uno modo, licet alio modo continetur a sacramento. Prima continentia est virtualis, et quasi cause efficientis; secunda est relativa interiorum, per modum habitus et accidentis. Sed de hac materia diffusius dicetur post.

Ad illud autem quod ultimo inducitur, scilicet quod ly *hoc* non habeat demonstrare aliquod contentum, etc., — dicitur quod hoc est falsum. Quia omne intelligibile potest demonstrari per philosophum, demonstratione ad intellectum, etiam Deus. Demonstratione vero ad sensum non potest nisi ipse situs, vel aliquid determinatum ad situm. Quod tamen potest multipliciter contingere: scilicet quia tale quid est subjectum situs, ut quantum, vel est pars subjecti situs, vel accidens ejus, vel unitum illi, vel velatum ab illo, aut alio modo contentum qualicumque continentia ab ipso quanto.

§ 5. — AD ARGUMENTA CONTRA SEXTAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Durandi. — Ad primum Durandi contra sextam conclusionem, respondet Petrus de Palude (dist. 8, q. 3) modo quo recitat arguens. Dicit enim sic: « Dicendum ad primum, quod major est falsa: quia in illis verbis que Christus instituit, consistit forma, et non in medietate illorum, quamvis continerent totum effectum. Si enim dicatur, *Ego baptizo te*, et nihil plus, non est baptismus; quamvis illud quod additur, *in nomine Patris*, etc., non pertineat ad effectum, sed ad causam. Et similiter, si dicatur, *Confirmo te*, et non addatur, *Consigno te, chrismate*, et *in nomine*, etc., non est confirmatio. Ita et in proposito: quia ex ritu Romanæ Ecclesiæ ab Apostolis traditum supponimus, sicut acceperunt a Domino, quod illa verba dicantur sub eodem ritu; ideo supponimus illis verbis et non paucioribus consecrari. » — Hæc Petrus in forma, et multum bene.

Cum autem contra hoc replicat Durandus, —

dicatur primo, quod replica sua destruit argumentum. Si enim in majori argumenti sui intendat dicere quod non sufficit quod forma verborum sacramentalium exprimat totum effectum sacramenti, nisi cum hoc exprimat causam primariam effectivam sacramenti et sui effectus, et quædam alia determinativa prædictorum, tunc apparet quod minor intellecta et debite sumpta sub majore sic intellecta, falsa est, quia in istis verbis præcise, *Hic est calix sanguinis mei*, etc., non exprimuntur omnia prædicta, scilicet determinantia causam et effectum sacramenti, et potissime ex institutione Christi. Si autem in majori velit et intendat dicere quod sufficit quod forma verborum sacramentalium consecrationis sanguinis exprimat (x) præcise effectum consecrationis sanguinis, non exprimendo causam sacramenti, nec aliquam determinationem cause vel effectus sacramenti, tunc per argumenta Petri apparet quod major est falsa, et similiter ex propria concessione Durandi in sua replica. Si autem intendat dicere quod requiritur expressio cause primariæ sacramenti, puta invocatio Trinitatis, vel Christi nominatio, non autem quæcumque alia determinatio effectus, vel cause, vel materiæ, vel actus ministri, tunc apparet quod dictum suum est voluntarium, et falsum in forma sacramenti confirmationis, et contra ritum Romanæ Ecclesiæ quoad sacramentum Eucharistiæ, et contra modum et ritum consecrationis beati Ambrosii, de quo supra dictum est (z). Unde responsio Petri stat; et replica Durandi, et corroboratio argumenti sui non valet usquequaque. — Dicitur secundo, quod cum dicunt doctores authentici quod ille sunt formæ sacramentorum, que significant effectum sacramenti, non intelligunt quod illa verba præcise pertineant ad formam sacramenti, que significant effectum vel causam sacramenti, ut bene probat Petrus; sed intelligunt quod talis significatio necessaria est formæ sacramenti; sed non sufficit, sine pluri, ad integram formam sacramenti, nisi addantur omnia et singula verba instituta a Christo ad completam significationem sacramenti; sic autem non est in prædictis verbis, *Hic est calix sanguinis mei*. Si autem doctores non authentici dicant oppositum, non est curandum de dictis eorum; quia sepe plus student contentioni quam veritatis auditioni.

Et ex prædictis patet ad confirmationem primi argumenti Durandi.

Ad secundum principale respondet Petrus (ibid.), dicens quod « non mirum si verba consecrationis panis sine determinatione sufficiunt: quia in consecrando Christus ea sine determinatione protulit, et talem vinum eis dedit, qui potuit etiam uni verbo eandem vim tribuere, si voluit. Nam quod addidit,

(x) *exprimat*, — *exprimant* Pr.

(z) Cfr. § 3, ad 2um.

quod pro vobis tradetur, non in consecrando, sed ante, vel post, dictum est, ut supponimus ex ritu Ecclesie, qui nec ante, nec post, illud dicit, quæ tamen in consecrando nihil de verbis Christi omittit. In consecratione autem sanguinis pro tanto talia verba non sufficiunt, quia Christus ea sine determinatione non protulit sicut prima, et sic voluit proferri ut ipse protulit, et sic habere efficaciam, sicut tunc habuerunt, non aliter. Et si queratur quare in consecratione sanguinis plus voluerit addere determinationem quam in consecratione corporis; — potest dici quod ideo quia in totali effusione sanguinis fuit consummatum mysterium redemptionis, non autem in traditione corporis, quod die precedenti factum est; et quia in lanceatione expressius significatum est quod de latere Christi formata est Ecclesia, sicut de latere Adæ dormientis Eva. » — Hæc Petrus, et bene, et conformiter sancto Thomæ, 3 p., q. 78, art. 3, ubi arguit sic, secundo loco: « Non sunt majoris (x) efficacie verba que proferuntur in consecratione panis, quam ea que proferuntur in consecratione vini, cum utraque sint verba Christi. Sed statim dicto, *Hoc est corpus meum*, est perfecta consecratio panis. Ergo statim ut dictum est, *Hic est calix sanguinis mei*, est perfecta consecratio vini et sanguinis; et ita ea que consequuntur (b) non sunt de substantia formæ, præsertim cum pertineant ad proprietates hujus sacramenti. » Ecce argumentum. Sequitur responsio: « Dicendum, inquit, quod quia sanguis seorsum consecratus expresse passionem Christi representat, ideo potius in consecratione sanguinis fit mentio de effectu passionis, quam in consecratione corporis, quod est passionis subjectum. Quod etiam designatur in hoc quod Dominus dicit, *Quod pro vobis tradetur*, quasi diceret, *Quod pro vobis passioni subjicietur*. » — Hæc ille. — Item, secunda questione hujus distinctionis, art. 2, q^{da} 1, in solutione secundi, respondet sic ad idem argumentum: « Cum Eucharistiæ sacramentum sit memoriale dominicæ passionis, in consecratione corporis non representatur nisi passionis subjectum; sed in consecratione sanguinis representatur passionis meritum: non enim a corpore Christi sanguis ejus seorsum fuit nisi per passionem; et ideo conditiones dominicæ passionis exprimuntur per verba sequentia, magis in consecratione sanguinis quam in consecratione corporis. » — Hæc ille. — Item, ibidem, tertio loco, arguit sic: « Proprietates naturaliter consequuntur substantiam rei. Sed illud quod consequitur substantiam, non potest esse factivum transsubstantiationis. Ergo, cum illa verba que sequuntur designent aliquas proprietates sanguinis, in quem fit transsubstantiatio, videtur quod non

sint de forma. » Ecce argumentum. Sequitur responsio: « Dicendum, inquit, quod, quamvis illa que sequuntur sint ut proprietates consequentes Christi sanguinem inquantum hujusmodi, sunt tamen essentielles sanguini Christi inquantum est per passionem effusus. Non autem seorsum a corpore Christi consecratur sanguis Christi, sicut nec alie partes ejus, nisi pro eo quod est in passione effusus. Et ideo illa que sequuntur, sunt essentialia sanguini, prout in hoc sacramento consecratur. Et ideo oportet quod sint de substantia formæ. » — Hæc ille. — Et multa similia dicit in prædictis locis, conformia solutioni Petri.

Ad tertium respondet Petrus (ibid.), quod, « si verum est quod dicitur, quod scilicet Græci aliqua verba omittant, tunc dicendum quod ipsi non conficiunt, licet baptizent (x). Nec negantur non (b) conficere propter mutationem formæ; sed solum dicitur quod mutatio qualitatis materiæ, quia in fermento conficiunt, non impedit sacramentum, quamvis ipsi econtrario dicant nos non conficere in azymo. » — Hæc Petrus, et bene. — Unde apparet mihi quod vel historia Durandi falsa est; vel, si vera est, oportet dicere quod, si Græci vere conficiunt, hoc est ex speciali consilio et virtute Spiritus Sancti, sicut Apostoli aliquando baptizabant in nomine Christi. Unde sanctus Thomas, 3 p., q. 66, art. 6, sic dicit: « Sacramenta habent efficaciam ex institutione Christi. Et ideo, si prætermittatur aliquid eorum que Christus instituit circa aliquod sacramentum, efficacia caret; nisi ex speciali dispensatione ejus qui virtutem suam sacramentis non alligavit, etc. »

Ad quartum respondet Petrus (ibid.), dicens quod « verba pertinentia ad effectum qui causatur ex usu hujus sacramenti, inter quem et sacramentum est usus medius, non sunt de essentia sacramenti. Nec de his verbis fit hic mentio. Sed verba pertinentia ad effectum sanguinis Christi, non prout est in sacramento, sed prout fuit fusus in cruce, pertinent ad essentiam, pro tanto quia, ut determinativa prædicati, sunt posita in oratione una, que est consecrativa sanguinis; nec est completa significatio, quousque tota oratio sit completa; nec, per consequens, est totalis effectus ante, quia significando causant. Et de talibus verbis est questio; non autem de primis. » — Hæc Petrus, et conformiter ad alia superius dicta, in solutione tertii principalis Aureoli contra primam conclusionem. Ibi enim allegatur sanctus Thomas, 3 p., q. 78, art. 1, in solutione secundi, ubi sic dicit: « His verbis, *Accipite et comedite*, intelligitur usus materiæ consecratæ, qui non est de necessitate hujus sacramenti. Et ideo nec hæc verba sunt de substantia formæ, etc. »

(x) majoris. — minoris Pr.

(b) consequuntur. — consecrantur Pr.

(x) baptizent. — baptizant Pr.

(b) negantur non. — non negantur Pr.

Ad quintum respondet Petrus (ibid.), quod « impugnatio rationis non valet : quia illa determinatio, *Quod pro vobis tradetur*, non ponitur in forma, licet ponatur in historia Evangelii; alia vero ponitur in forma plus quam in historia; quia nec intentio Evangelistarum fuit ponere formas sacramentorum, sed magis historias dictorum et factorum Christi (x). » — Hæc Petrus (z), et conformiter dictis Beati Thomæ, 3 p., q. 78, art. 3, in solutione noni, ubi sic dicit : « Evangeliste non intendebant tradere formas sacramentorum, quas in primitiva Ecclesia oportebat esse occultas, ut dicit Dionysius in fine *Ecclesiasticæ Hierarchiæ*; sed intenderunt de Christo historiam texere, etc. » Simile dicit, secunda questione hujus distinctionis, art. 2, q^{da} 1, in solutione primi argumenti.

Ad sextum respondet Petrus (ibid.), quod « impugnatio illa non valet. Quia non omnia quæ pertinent ad ritum, sunt de essentia; sed illa sola quæ significant illa quæ ad essentiam pertinent sacramenti, vel ex parte subjecti, vel ex parte prædicati, et sub eodem ritu proferuntur. De talibus intelligitur major, de quibus est illud, *Novi et æterni testamenti*, etc. — Quod autem dicit Magister in littera, et Ambrosius, *de Consecratione*, dist. 2, can. *Panis est in altari*, quod illis verbis conficitur (et can. *Quia corpus*, dist. 2, *de Cons.*), et reliqua pertinent ad laudes et orationes, — referendum est ad reliqua quæ non sunt pars illius orationis qua fit consecratio ». — Et hæc Petrus, et bene.

II. Ad argumenta Aureoli. — Ad primum et secundum Aureoli, patet responsio ex dictis ad secundum Durandi. Nam illam determinationem, *Quod pro vobis tradetur*, non addidit Christus in forma consecrationis panis, sicut illam, *Novi et æterni*, etc., addidit in forma consecrationis vini. — De forma vero Grecorum, satis dictum est in solutione tertii Durandi.

III. Ad argumentum aliquorum. — Ad argumentum aliquorum, dicitur quod forma verborum est de essentia consecrationis sacramenti, non autem de essentia sacramenti consecrati et completi. Hoc enim sacramentum differt ab aliis : quia alia consistunt in quadam successione, et factione, et receptione, et applicatione (z) materie exterioris ad hominem, et ideo forma verborum in illis est de essentia sacramenti; sed hoc sacramentum consistit in consecratione materie, non quidem activa, sed passiva; unde differt ab aliis, sicut permanens a successivis. Propter quod non oportet formam ver-

borum esse de essentia hujus sacramenti, sed de essentia consecrationis activæ sacramenti; quia, transiente forma, manet integrum sacramentum quamdiu species sacramentales manent. Vel, si concedatur quod forma est aliquo modo de essentia sacramenti, hoc intelligendum est quoad fieri, non quoad factum esse.

Ad argumentum contra conclusionem, respondet sanctus Thomas, 3 p., q. 78, art. 1, in solutione quarti : « Quidam, inquit, dixerunt hoc sacramentum perfici non posse predictis verbis prolatis, et aliis prætermis, præcipue quæ sunt in canone missæ. Sed hoc patet esse falsum, tum ex verbis Ambrosii predictis (z), tum etiam quia canon missæ non est idem apud omnes, nec secundum omnia tempora, sed diversa sunt a diversis apposta. Unde dicendum est quod, si sacerdos sola verba prædicta proferret, et cum intentione consecrandi hoc sacramentum, perficeretur hoc sacramentum; quia intentio faceret ut hæc verba intelligerentur quasi ex persona Christi prolata, etiam si verbis præcedentibus hoc non recitaretur. Graviter tamen peccaret sacerdos sic conficiens hoc sacramentum, utpote ritum Ecclesiæ non servans. Nec est simile de baptismo; quod est sacramentum necessitatis. Defectum autem hujus sacramenti potest supplere spiritualis manducatio, ut Augustinus dicit (in Joannem, tract. 26). » — Hæc ille.

Et hæc de questione sufficiant. De qua benedictus Deus. Amen.

DISTINCTIO X.

QUÆSTIO I.

UTRUM CORPUS CHRISTI SIT IN ALTARI,
VEL EUCHARISTIE SACRAMENTO, REALITER

Circa decimam distinctionem 4. *Sententiarum* queritur : Utrum corpus Christi sit in altari, vel Eucharistiæ Sacramento, realiter.

Et arguitur quod non. Quia nullum corpus potest esse in diversis locis. Sed corpus Christi est vere in celo, quo ascendit. Ergo impossibile est quod sit in altari. Probatio primæ : quia nihil habet esse extra terminos suos; sed termini cujuslibet corporis locati, sunt simul cum terminis corporis locantis; ergo nullum corpus locatum in uno loco, potest

(x) dictorum et factorum Christi. — doctorum et sanctorum Pr.

(z) Hæc Petrus. — Om. Pr.

(z) applicatione. — ampliatione Pr.

(z) Cfr. argum. in oppositum, initio questionis.